

B

303-

304.

10

11

12

13

14

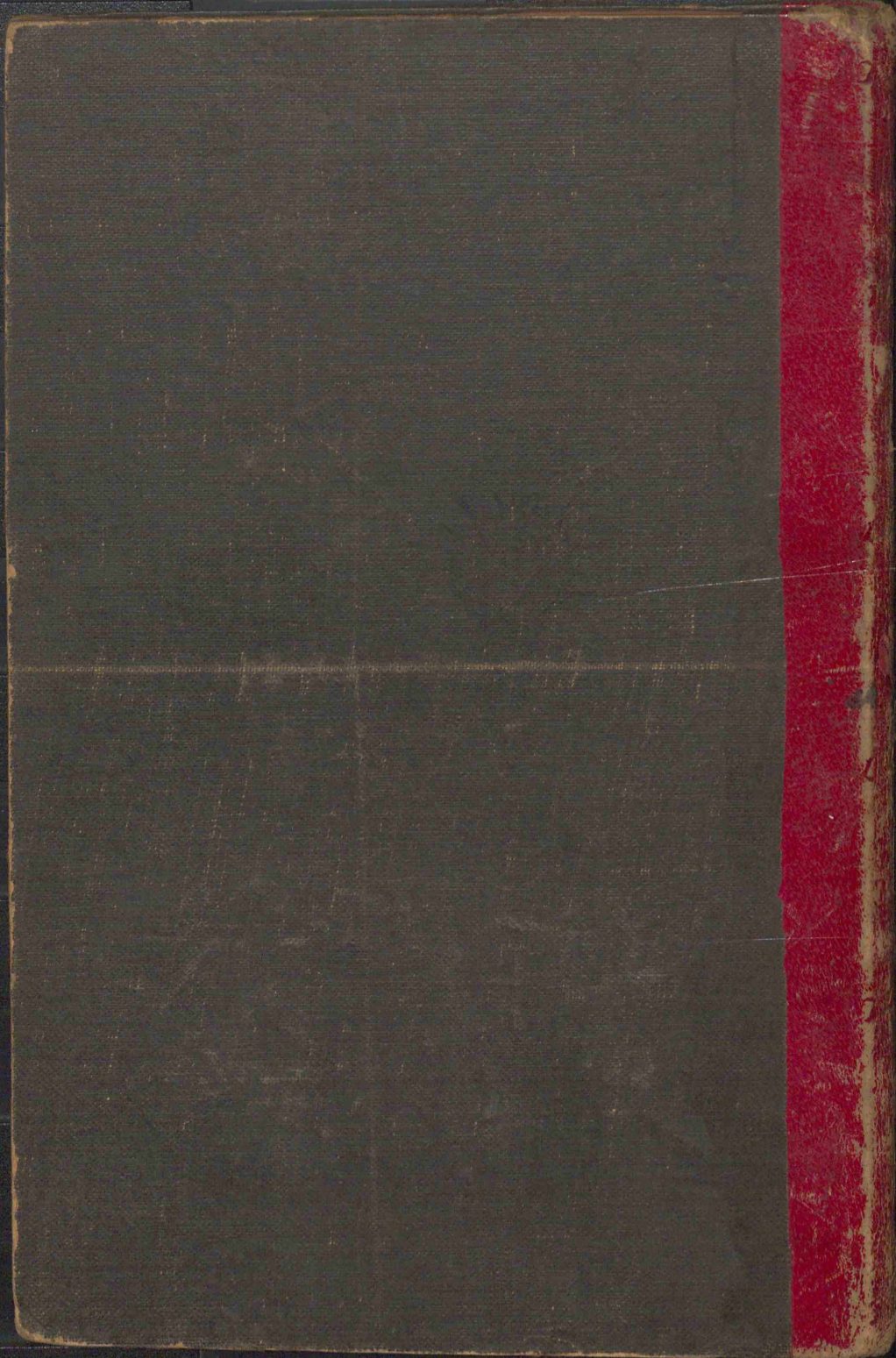
15

16

17

18





KAUFMANN  
DÁVID  
KÖNYVTÁRA

*B. 303-4*



ספר  
מנהגי מצרים

בראותי כי דבר גדול הוא המנהג כאשר הוקבע  
בשיר הכנע וראה מה שכתב הרמב"ן ז"ל  
והביאו מוהר"מ אל אשקר ז"ל בס' ח"י וראוי לטף את  
ראשינו תחת כפות המנהג והמנהג ימתח על העמוד  
ועיין מוהר"י קולון שורש ט' וג"ד וק"ב ומור"ם ז"ל בא"ח  
ס' חר"ן ופר"ח ז"ל ס' חל"ז וגו"ר יו"ד כלל ו' ס' יו"ד  
מה שהביא בסו"ד משם המאירי ז"ל ולב חיים ח"ב  
ס' ט' נתתי אל לבי ואספתי באומ"רים מאשר

נמצא בהנהג ספרי דבי רב גאוני נוצרים

וחכמים כלמחמדיה והיו לאחדים על

הספר ובדיו כלם כאחד ולא

נלכדה לאהדורי אבשרייכו

כאשר ירדוף הקורא

תמני ילאו לקוטים

עבד נרנע

לעבודת

האל

לעטיר יום טוב ישראל ס"ט

קדפס

פס"ק ירושלם חובב"ח

בדפוס תר"ר יואל משה בהר"ם ז"ל

בחדש חמוז אהן שנת

הדריכני באמתך ודמדני כי אחת אלהי  
ישעי

לפ"ק

468

148

30

633

# מִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה

בְּמִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה  
בְּמִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה  
בְּמִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה



מִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה

בְּמִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה

מִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה

בְּמִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה

מִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה

בְּמִצְבֵּי קִבְרוֹת רֹחֵל עֲרוּמָה



# הקדמה

**ראשית** בכורי כל חוב'ר חב'ר, אם לדין ואם למשפט הורה גבר,  
כי יתן בספר ויוחקו מיליו, מדפ'ס ועולם המון גלגליו,

חידושי דינים וטועמיה בפלפולים ממה שמגנו ה' וקבלה נשמתו מהר  
סיני, עינא דשפיר חזי, מיסדר אהדורי אפיחחא דבי נשיאי, האלקים  
האדירים, בעלי הוראה אנשי שם לך ומשפט, הרבנים המפורסמים  
לחור ולדרוש הסמיכות והטפות, רשויות דרבנן כל מן דין סמוכו לנא  
סמוכין דרבנן יעידון יגידון על חוקת חבר שהוליא דבר מתוקן וחיליא  
יגבר, ולהיות כי אני עני איני לא מהם ולא מהמונס בר בי רב דחד  
יומא ולא ידע לאהדורי הא למגמר א'ף בחכמה זאת היתה לי ואשאר אני  
לבדי ואין סומך כי פחד פחדתי פן יחגלה קלוני ואהי להם למשל  
הראיחם האיש הישראלי הזה דל ורזה עלה זית ערף בפיהו שנים שלשה  
גרגרים אס'ף המז'כיר כעוללים לא רחו והנה הוא שם לו כסא וסמוכו'  
שלו בין גדולי רמי כקומה חכמה ותבונה בהמה והדמיון יתעבד הזבוב  
אשר במלרים לנשר גדול הכנפים באשר בחבורי קטן הכמות והאיכות  
הלזה קמחא עמינה עמינה את אשר כבר עשוהו לבן של ראשונים  
נופוזר ומפורד בספריהם ואת האחרונים ואין כל מלאמה בידי כי אם  
בזאת זכרון ליום **מנהגי מצרים** וחו לא מידי זולת זה מלאתי  
חובה לעלמי להראות ס' זמנים רבנים

הראשונים אשר היו לפנים אשר מפיהם ומפי כהצם הדח נחונה  
הראשון אדם הוא אבי התעודה הרמב"ם ז"ל (ואם באנו להגיד קורותיו על  
האמת במה שהוא אין אהנו יודע כי רבו המדברים יש אומרים ויש אומרים ועיין  
אמרי בינה פרק כ"ה ובס' יוחסין ובשאלת הקבלה ובאגרות ישר אגרת י"ב ובכומרי  
העתים ש' תקפ"ה דק"ד ובהקדמת פירושו על מס' ר"ה הגד"מ ובהקדמת ס' מעשה  
נסים לרבינו אברהם בנו הגד"מ) אשר בימיו קהל מלרים הלכו אחרנית  
בחורה וביראה ובצוא משה רבן של ישראל וינהלם בלחם לחמה של חורה  
ומזרעו נגידים בניו ובני בניו דור חמישי שם ישבו שרים סמוך לשנת  
חמשה אלפים ומאה ועד אחרון שמלינו לו תואר הנגידות הוא רבינו  
יחזק כהן שולל אשר הוה קרוב לש' חמשת אלפים ר"ס ואחריו שם ישבו  
הרבנים הרב"ז ז"ל א' ומהר"ם אל אשקאר ז"ל והרב כמוהר"ר נסים

יעיש

א' הרה"ז ז"ל לא נודע לנו בבירור באיזה שנה נולד ובאיזה עיר אך היה מוולחי  
ספרד ובהיותו בן י"ג שנה היה בלפת ת"ו ובשנת ה'רע"ד כבר היה במלרים והיה מבני  
ישיבת הגיד הרב כהן שולל ז"ל ועלה לירושלם ת"ו וחזר למלרים ואח"כ עלה  
בלפת ת"ו ובשנת ה'שכ"ה היה גמלא זה ושם עלה לשמים מנוחתו כבוד, ובימיו הקהיל'  
של מלרים עמה מועטים מימי הרמב"ם ז"ל אך אמנם רובם תלמידי חכמים, זה  
האיש אדוני ארץ מלרים משו"ת לאלפים אשר השיב לקניו ארץ ויס רחוקים הרואה  
יראה

# הקדמה

ימים ז"ל והרב מוה"ר נסים ושיש והרב כמוהר"ר יעקב בבר יוסף והרב  
 כמוהר"ר שמואל הלוי ז"ל והרב מוהרי"ם ובזמנם סוהם הגזירה הודיע  
 במלרים ביום כ"ח אדר הרפ"ד אשר בגללה קבלו עליהם ועל זרעם קהל  
 מלרים לעשות פורים ביום כ"ח אדר בכל כנה ושנה ובשנת הרפ"ז נתקב'  
 החקיה אשר יהיה הקדימה לכל דבר שבקדושה לקה"ק מסתערה על קה"ק  
 מטרידים וביהם ע"י הרדב"ז ז"ל והרב נסים בן יעיש והרב יעקב בבר  
 יוסף והרב שמואל הלוי ז"ל ובשנת המגם אלפים ש"ה הן בעון סוגרו כל  
 הבתי כנסיות שבמלרים מבלי חס רשות מהגוים לבא להספלה בחוב'  
 ואחריהם סמוך לאותו זמן היו הרבנים הרב ישמאל הכהן עטרי ז"ל  
 והרב רבינו בלאל אשכנזי ז"ל והרב שמעון קאסחילאם והרב שלמה גרונזון  
 ז"ל ובשנת השת"ד ניסחם רשות בחאזר מלכות מצוב"י קובעא יע"א לבעלי  
 גזירת הבתי כנסיות וביום ש"ק סרה תרומה שטה אדר בלא והספלו  
 בבסכ"ל הודיע בשם ק"ק מלריין בשמחה ובטוב לבב וזאת הטוב' הושפע'  
 על יד הרב הגדול אלעזר סגנדי ז"ל בן לרוב אברהם ז"ל בן לרוב יוסף  
 סגנדי ז"ל ובעדה ובעבורה קבלו עליהם ק"ק מלרים לראש ולגיד  
 להרב כנז' וכן זרעו אחרינו עוד כל ימי עולם וזאת בחתימת הסכמה הנו'  
 מאה וסשה ובשנים חתימות ואחרי אלו הרבנים קרוב לשי"ח"ש"פ היו  
 הרב אלעזר חאמי ז"ל והרב חיים כפסי בעל הכס ז"ל והרב יעקב אבו

שערה

יראה חובב דעתו ויושר סברתו הוא אשר הזרעם על חכמי ורבני יחולסם ח"ו הגזמרי'  
 בפסק כי דוחק כל"ש מרבים מתלוקות הוא אשר שם לפיו מחסום שלא לדבר בדין ח"ה  
 אם נאמר בדור הזה כדי שלא להעניב לקצת החכמים הוא ידע בנפשיה כי זה כל  
 האדם בעת כעשי דעתו כל עמו להבחין ולהורות וסיפר על עצמו שלא יודה אדם לכבודו  
 מימיו הוא רדה מנוח הארי וזהו לו עסק בנסתרות ועב"ז לכה את קרית ספר וחיין  
 את אשר ראה לעות ההוא ספרא ולא פחד משי קול המלפנפים ומגנים ופחד ופחה  
 כדוריים עושים הוא הודה ולא בוש כי טעה בדבר הלכה ובחלומו הראו לו טעותו  
 וחזר בו הוא הזרעם על הרמנות שמרחמין על המיתה ומתעבבים הרבה שהוא ענין  
 בלי הכרחי קרוב להפסד ורחוק מן השקר (מי יגלה עפר מעיניו ויראה בחודה של  
 מתח בדור האחרון הוא אשר יושי"ש טעות זמניות במלי' המנות וההמשג מחזר כאלו  
 יושב בשוק של לפור' ויוצג ועמידה ותפלת מוסף האבור זועק וקורא מהרה חושה  
 אל תעמוד בהבלעה הכל שרי, אוי לעינים שקר רואות) נשחבת בעצמו שלעולם היה  
 נמלא עמו ספר המנות לקרות בו קבלה בידיו שנלה לו אליהו הביא ז"ל והיה עשיר  
 גדול והארץ ימים, כל זה למדתי מזשבוטיו הנדפסות ועדיין בית הכנסת שלו ידוע  
 פה ובש' הזר"ה נכנה מחדש מהיסוד ע"י מע' האחים המבורכים סי' **יוסף ובי'**  
**היום יעבי' ה"ו** בני המנוח הזקן הנכבד סי' יעקב יקתי יעבן

זכות הרב ז"ל יגן עליהם ועל זרעם אחיהם וזכרם לא יסף

מרעם ארי"ר :



# הקדמה

שערה ז"ל, ובשנת התנ"ד היו הרב מרדכי הלוי ובנו הרב אברהם ז"ל  
והרב משה ויעאל ז"ל והרב יעקב בן רב והרב ישראל רומאלו והרב  
מנחם הכהן ז"ל וזוה השנה חידשו הסכמת הגנידות אשר חסיה לבית  
סכנדרי והיושב בה בלוחה שנה היה היה הנגיד המו"ן מופלא הרב  
שלמה סכנדרי ז"ל וחתימי עלה קי"ג חתימות (ומה מוכחת מגולה כי חתי  
רבים אשר שמו אברהם היו במשפחת סכנדרי האחד הרב אברהם בן להרב יוסף  
סכנדרי המובא בבי"ח"ה וזה הוא שהשבתו מובאה בס' באר מים חיים מוזירי יו"ד  
סי' ט', והשני הוא המובא בס' קורא הדורות ואשר הוא קרא בישיבתו והיה בן  
להרופא יוסף ידיע סכנדרי ז"ל והוא היה תלמיד מהרי"ק"ש והרב אברהם מונסון ז"ל  
ועיין בס' שם הגדולים ח"א ובעד להכמים ח"ב) ובשנת התמ"א חידשו חברת  
גמילות חסדים ק"ק ספרדים הי"ו ובאו על הכתום חס"ח חתי' ובש'  
התס"ו היה הרב משה יוסף ז"ל וחתינו הרב פרח שושן ז"ל ובשנ' התפ"ח  
עלה על מצבת הרב כמוהר"ש אלגאזי ז"ל וזוה היה ראש לכל חכמי  
מלרים אשר היו בימיו אך בבואו מלרים הרב בנימין מעלי הכהן ז"ל בש'  
התל"ב ניתנה לו הקדימה וישב שם עד שנת התק"ד ואח"כ עלה לירושלם  
חוב"ב וחזר לחתינו הרב כמוהר"ש אלגאזי ז"ל ובאלו הימים היו בק"ק  
מלרים שלשה ועשרים בחי כנסיות פתוחים לעבודה ולתפלה והרב הגו'  
האריך ימים וחי קרוב לששה וחשעים שנה ובש' התקק"ע היה זה הרב  
חיד"א ז"ל וישב בה קרוב לשתי שנים ראש על ארץ ואחריו הרב חיים  
הכהן מעלי ז"ל ואחריו הרב שבתי עדה ז"ל ואחריו הרב כמוהר"ש סכנדרי  
ז"ל עד כי קרוב לש' התק"ף הן ל'ו הובא הרב יוסף משה אלגאזי ז"ל  
וישב שם עד שנת התר"ו בעלה לשמים ונלב"ע ובשנת התר"ז נקר' נקר'א  
עט"ר מן אבא תפארת ישראל זנוק"ל להיות להם לראש ולקנין והאריך  
ימים אל עבודתו ואל משאו עד ש' התרכ"ו שאז הן בעין ניטל כבוד  
ביום יו"ד לחדש אז ביום ראשון לשבוע והוא בעצמית ויאסף אל המטה  
הוא הלך למנוחות ונשארנו לאנחות. ואל חלקים אשים דברתי ברוך  
בכלל על כל עם הקהל הקדוש הזה **ברוך עמי מצרים** יע"א  
יהי רצון שיהיו מעשיהם רצויים  
על כל העובות אשר גמלוהו הן בעודנו חי על האדמה והף כי אחרי  
מוחו, יזכרוך בפרעו למע' השמים הסגנים, פני העדה ממלכת כהנים,  
יחיו דגן ויפרחו, ישיבו וישמחו, ובימיכה ובימינו תושע יהודה וישראל  
יהאזו עינינו מלאך הגואל, כנה"ר וכנפש המקור חסדי האל. והוא  
הלעיר **יום טוב ישראל** ס"ט





# מנהגי אורה היים מצרים א

**א** סי' ח' ס"ה ואס' ב' או ג' מתעטפים כאחד כו' המנהג פה מנרים כשמתעטפים החתן והכלה בעת כניסתן לחופה שאינו מבדק החתן על העטיפה זאת. ולא כן הסנדיקוס כשמתעטף לישב על הכסא שמבדק והיא סדרת הגו"ר ח"ח כלל ח' סי' כ"ה ואף כי רבו החולקים עליו עיין בזה"ט סק"ח ויח"ס וברכ"י ולב תיים ח"א סי' ל' ופתח הדביר ח"א סי' ט' אות ג' וכס"א :

**ב** סי' י"א סי"ד נוהגים לנרוך באויר ח' שבעה כריכות כו' ומנהגינו לכרוך עפ"י מנין אותיות הוים מוהריק"ם ז"ל ועיין בזה"ט :

**ג** סי' ס"ט ס"ב הגה ומי שעובר כו' רק שלא יעמוד החתן השני במקום שעמד הראשון ועי' מ"א סק"ט שהביא משם הרב משפטי שמואל שאס' הולילו הראשונים ס"ת וקראו בו חין לשניים להוליא ס"ת פעם אחרת ולקרות ועיין אמת ליעקב סי' ח' אות ז' וברב לד"א הביא שמנהג מנרים שמוליחין ג' פעמים או יותר ס"ס בחפלות שזו אחר זו והוא מנהג קדום מזמן הרבנים הקדמונים ומעמידין אותו במקומו הראשון עי"ם ועיין גודע ביהודה מ"ב סי' ג' וס' תיים למוהר"ח ז"ל סי' ע"ו אות ח' :

**ד** סי' פ"ט ס"ג אסור לו להתעסק כו' ולא לאכול ולא לשתות כו' אבל מים מותר כו' והקאז'י נהגו במנרים לשתותו קודם חפלה שאין הדעת מתיישב בלא קאז'י אבל בסוקאר אסור כ"כ הרב פר"ח ע"ש ועי' הרדב"ז ישנו' סי' רל"ו ובימים האלה וזו"ז עמומים וכן רבים מאנשי מעשה שותים אותו בסוקאר קודם חפלה ותלייתו ממ"ש המג"ח בס"ק י"ב דאפי' אוכל ושותה דבר דשייך בו גאוה כיון שאינו עושה משום גאוה אלא לרפואה אעפ"י שאינו חולה שרי עי"ם וכן יש לרקק מדברי הרדב"ז שכתב דאם שותה אותו לרפואה ע"ש בדבריו ועיין עקרי הד"ע סי' ח' אות ו' ובי' י"ז אות ל"א שהספיק בפירושו הקאז'י עם סוקאר עיין שם :

**ה** סי' ז"א ס"ה לא יעמוד באפונדתו כו' ולא ברגלים מגולים אס' דרך כו' והרב שכנה"ג סק"ח הביא דמנהג מנרים וארץ המערב להספיל יחף חף שאין מלבשו ארוך עי"ם ועיין ברכ"י :

**ו** סי' קכ"ד ס"ח לאחר שסיימו כו' תקנת הרמב"ם ז"ל במנרים שלא להספיל בלחם אלא חפלה אחת הלבור ושלוש והרדב"ז ישנו' ז"ל סי' ס'. ובס"ג ז"ד האריך במה שרנו קהל מנרים הספרדים לכוף לקהל מסתערב שיעשו כמנהגם להספיל שמים והסיק להלכה דהטוב טוב הוא שיספלו שמים בתקנת הגמ' אך דבר זה יהיה בלתי מחלוקת ואס' אי אפשר אלא ע"י מחלוקת שב ואל תעשה עדיף ועיין הרשב"ם סי' א"ש אשר ערב לו תקנת הרמב"ם ז"ל ויומא כי האידגא המנהג הוא להספיל שמים

**מנהגי אורח חיים מצרים**

הך בשבתות וי"ט כשים חיזה בורה בקהל ושם נמצא ריבוי עם מחפלין  
חפוי' מוספין אחת ועיין הריב"ש סי' ל"ז המזי"ב ח"ג סי' ק"ך חשו' פאר  
הדור סי' קמ"ח ועי' מוהריק"ש ומשחא דרננותא סי' קי"ג סי' כ"ב :  
ז' סי' קכ"ח סי' חוזרים וגוטלים ודיהם כו' וכב"י כתב דבמלדים לא  
לגנו' כן אלא כומכים על נט"י שחרית וכן הביא מוהריק"ש ז"ל  
ושניהם כאחד הביאו מ"ש רבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל כי כן עלתה  
הלכה למעשה לפני מר אביו הרמב"ם ז"ל וחולתו ממורי הבוראה שכל  
כהן העומד בחפלה זגם לברכת כהנים סומך על נט"י שחרית והרדב"ן  
בשבו' ח"ב סי' תשע"ח כתב והביאו הכנה"ג דמנהג מלרים הוא דבחפלה  
יורר אינו נוטל ידיו ובחפלה המוספין נוטל ויש להם על מה שיסמכו .  
ועיין בית מנוחה בדיוני נט"י לגשיאוח כפיה אוח ה' :

**ח** שם סי' ד' אש ש"ך כהן כו' ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים כו' ובמלרי'  
נוהגים שהש"ך עומד במקומו לפני התיבה ושם מברך וחילייהו מחשו'  
הרדב"ן ח"א סי' רל"ז . ומ"ש ביטנות סי' רל"ג בחוק החשובה וז"ל ש"ך  
כהן ויש שם כהנים אחרים אמאי אינו עולה כו' וראה ודאי לאו לדיוקא  
שלריך לעלות ופשוט :

**מ** שם סי' ג' ולא יסתכלו בהם כו' ומוהגים הכהנים בארץ מלרים לשלש  
עליות של מנוה על פניהם וידיהם ומנהג יפה הוא ב"י . וכן כתב  
הרדב"ן ביטנות סי' ו' אלא שלדעת הב"י הטעם הוא מנחם היסח  
הדעת ולדעת הרדב"ן ז"ל הטעם הוא לפי שהשכינה שורה עליהם ועיין  
מוהריק"ש ז"ל :

**יוד** שם סי' ג' אחר שבעה ימי אביעות נושא כפיו ובחוק הו' ילא  
מבהכ"ל כו' פה מלרים מוהגים שלא לישא כפיו אף בלא ללאח  
מביהכ"ל ואפילו בשבת אף כי הרדב"ן ח"א סי' ח' העלה להלכה דהין  
לבטל לכהן ג' מלות עשה בשום זמן אלא ח"כ היה מחו מוטל לפניו וע'  
להרב פר"ח ז"ל והרב כס"א ז"ל הביא דברי הרדב"ן ז"ל חלו וכתב שלא נהגו  
כדבריו ועיין בית מנוחה בדיוני איזו כהנים ראוים לגשיאוח כפיה אוח מ'  
ואגב גררר אתלה על אר"ם מה שיש לעמוד בדברי הרדב"ן ז"ל ובשואל  
שאלה להסתייע מדון המרדכי ז"ל שכתב פניו לא ישא את כפיו דשרוי  
בלא שמחה והרדב"ן ז"ל דחה רתייתו דנראה דאשחמיט מנייכו לשון  
המרדכי שם סמוך ונראה שכתב דכהן חבל לא ישא את כפיו כל י"ב  
חדש ויהיה להם לחזיר זה כי הוא הכדון ממש ולא ללמוד מכאן פניו  
שהוא עלות מרחוק :

**יא** שם סי' ד' כהן פניו נושא כפיו כו' וכן נהגו במקומו הרדב"ן  
ישנות סי' קכ"ח . וכתב שאדרבה בזמן הזה הנשוי שרוי בלא שמח'  
מפני פרתה המנוחה חלו דבריו לשון הובב והדר"ת ועיין בסוף ח"קמח  
לרב"ל



# מנהגי אורח חיים מצרים ב

לרש"ל בסוף מנהגי בני צבל ובני ארץ ישראל מנהג י' . ועיין בית  
מנוחה בדיני חיזו כהנים ראויים לגשיחות כפיס אוח מ"ע .

**יב** סי' קל"ח ס"ד נהגו שלא ליפול כו' הגהה ודוקא כו' ומנהג מזרי'  
מה שעיינו רואות הוא שהתפלה שאחריה הנשואי' יהיה תפלת  
שחרית או תפלת מנחה אין מולפים ע"פ זה ובכל שבעת ימי החופה  
כמנהג עיי"ק ירושת"ו ועיין הרדב"ז חדשות סי' קע"ט ובכרך"ו וס"ף ז"ל  
**יג** שם ס"ו נהגו שלא ליפול ע"פ כו' ולא ב"ד בחיור ולא מר"ח סיון  
עד יום י"ב לחדש וי"ב בכלל כן כתב המוהרי"ק ש"ז וכן הוא מנהג  
מזרים ולא חששו להפיקא דיומא ועיין מחבר"ר אוח ה' :

**יד** סי' קל"ב ס"ב בהגה ואומרים כו' ואומרים השיר שהיו הלויים אומרים  
במקדש שחרית לבד כו' ובר"ח ובחנוכה ובחוק"מ ובפורים מנהגינו  
שלא לומר השיר שהיו הלויים אומרים בחנוכה יום כ"א השיר של ר"ח  
בר"ח ושיר של חנוכה בחנוכה ושיר של מועד במועד לבד כן עיינו  
הרואות עיין בשכנה"ג והביאו הרב ש"ך בח"ב דשכ"פ ע"ג ועיין כס"א  
סי' חרפ"ד סק"א עיי"ש שטעה סמוכין למנהג שלנו :

**מז** סי' קל"ג ס"א בשבת ויו"ט אין אומרים ברבו אחר קדים בתרא כו'  
עיין להרב מחבר"ר סי' רפ"ו סק"ד שהביא דבארץ מזרים המנהג לאומרו :

**מז** סי' קל"ד ס"א הגהה נוהגים להרבות בתחנונים בשני ובחמישי כו'  
ואומרים והוא רחום בקול רם כו' הגהה וכן נוהגים לאומרו מעומד אבל  
אומרים אותו בלחש כו' ומוהרי"ק ש"ח כתב על מ"ש מרן דאם לא אמרו  
מעומד עובר על התקנה ונקרא פורץ גדרו"ל הא בלחש לא מיקרי פורץ  
גדר וכן נהגו ע"כ משמעות דבריו הוא דנהגו לאומרו בלחש אך עיינו  
הרואות כי לא כן הוא והש"ך אומרו בקול רם וכל הלבוב אחריו בשאר  
התפלה ולא כמו תפלת י"ח ועיי' באה"ט סק"ב :

**יז** שם ומוהגין לחלק התחנונות ואומרים ביום שני אנשי כו' ואלקינו כו'  
וביום ה' תמנהו כו' כן כתב הבית עובד ז"ל עיי"ש ומנהג מזרים לומר  
בתחילה אחר ה"ח תיכף הוידוי ונפלת אפים ואח"כ אומרים אל מלך כו'  
ואנשי בו' וחוזרים אל מלך כו' ותמנהו כו' ועוד חוזרים אל מלך כו'  
ואלקינו כו' ומנהג אמר כו' וי"ג מדות והוא רחום בזה הסדר דוקא וגם  
חמינת ה' איה חסדיך כו' אומרים אותה ביום ז' וס' שארית וגו' ביום  
ה' כאשר עיינו הרואות :

**יח** שם ס"ב מראה פני כתיבת ס"ת כו' והמנהג פה מזרים להקוף הס"ת  
והוא כגור . ובהעלותו אל התיבה שם פותחין אותו ומרחין כתיבתו  
לעם וזלא כמנהג עיי"ק ירושלם שהביא הלק"ט בח"ב סי' רכ"ה ועיין  
פרי האדמה ח"א הלכות תפלה פי"ב הלכה ה' עיי"ש :

**יט** סי' קל"ה ס"ב בהגה חס ביעלו שבת אחד כו' לשבת הבאה קוראין  
אוחה

# מנהגי אורח חיים מצרים

אחתה עם הפרשה השייכה ולא נהגו כן במצרים בלכתם בשיירות קהל גדול מוהריק"ש ז"ל :

**ד** סי' קל"ט ס"ג אפילו ראש הכנסת או חזן לא יקרא עד שיאמרו לו קרא בו' ובמור"ם הביא מנהג מקומם שקורין אותם בשמם עי"ם ופה מצרים עניניו הרחוקים שהשתמשו קורא בחשאי להקורא שיעלה וכמנהג עיה"ק ירושת"ו שהביא הרב חיים באל סי' י"ג וזוהו יגולו מכמה חקלות עי' במנהגי ירוש' ת"ו ונזהר זמן באחת הקהילות הידועות פה התחילו לילך בה כמנהג איבי' רופא והובא ג"כ חזן ככתבם ובלשונם בלעני שפה ואף הוא נהג כמנהג מקומם לקרוא בשם ולא הטעו חזן לקול מורים אשר סורוהו מנהג המקום וצפרט היותו מוסד ביסד על דלתי פו אך אמנם חלית' שאחר זמן מוטע העבירוהו לאותו חזן וברוך מחזיר העטרה ליושנה כאשר בחחילה :

**כא** שם ס"ה נהגו לכסות הכתב בו' והמוהריק"ש ז"ל כתב וז"ל יש אומרים שהוא טוב להפוך פניו לגד אחר כשמברך שלא יאמרו ברכות כחובות ובארצנו אין מי שחושש בכך כי הכל יודעי' שאין ברכות כחובות בחורה עכ"ל :

**כב** סי' קמ"א ס"ו יכולים לקרות שני אחים וכו' כתב מוהריק"ש ז"ל וכשהאב עולה ז' כיון שהפסיק בקדיש אין לחוש אם יעלה הבן מפטיר כי הוא ענין אחר וה"ה באחים וכן נהגו ע"כ - והשכנה"ג כתב דדוקא כשיהיה המפטיר בס' שני הוא דאין קפידא ועי' אמל"י ז"ל והרב מטעם יאודה ז"ל כתב דאפי' בס' שני לא יעלו כיון שהם סמוכים מסביר' דנפשיה ולא זכר שר דברי המוהריק"ש ז"ל ושכנה"ג ז"ל . ועיין להרב אמונת שמואל הביאו הרב אמת ליעקב ז"ל שכתב דבמקום שאין קורין לעולים בשם יכולים לעלות שני אחים בזא"ז ואב ובן וליכא משום עינא בישא ע"ש והמנהג אללינו ליזכר ואפי' שאין קורין בשם ועי' כס"א ז"ל :

**כג** סי' קמ"ג ס"ד אם נמצא טעות בס"ת בו' מנהג ערי טורקיהם לחזור הס"ת פסול להיכל ואחר כך מוטיאים הכשר ובעיה"ק ירוש' ת"ו מביאים ס"ת כשר בעוד הפסול בחיבה זכו"ל א"ח אות ס' בשם הרב שו"ג ז"ל ופה מצרים המנהג כמו עיה"ק ירוש' ת"ו :

**כד** סי' קמ"ד ס"ד אין קורין לאדם אחד בשני ס"ת ופה מצרים נהגו עפ"י סברת הרמב"ם ז"ל לקרוא אדם אחד בשני ס"ת אך בחגאי סיפי' בשני ענינים כן כתב המוהריק"ש ז"ל ועיין בס"ת תרס"ה ס"ב ועיין להרב ברכ"י סק"ב :

**כה** סי' קנ"א ס"א בחי כנסיות ובתי מדרשות אין בו' ואין מספידין בהם אלא א"כ יהיה הספד של רבים בו' ובמצרים יש להם כותל מיוחד ויקרא כותל האבלים ששם יושבים האבלים ואומרים דוק דוק הין שלוה



## מנהגי אורח חיים מצרים ג

שלוה נכנה מהחילה ואינו כשאר בתי כנסיות אלא לכך הוקמה וכן  
כחנו פאר הדור סי' ע"ז. ועיין כסא אליהו ז"ל :

**בן** סי' קע"ז ס"ב ודברים הבאים בו' כתב המוהריק"ם ז"ל ודין זה  
בימינו נוהג בחופות וזולתו בסעודות הכלליות ועיין ברכ"י ז"ל סק"ב  
שהביא חשו' הרב מוהר"ם אלגאזי ז"ל והרב מוהר"י זיין ז"ל שהסכימו  
לסדרת המוהריק"ם ז"ל ובימים האלה ובזמן הזה כדי להוליך ידי חובתם  
קס"ק מז"רים מדברי הרבנים אלו נקבע המנהג שתיקף אחר האכילה  
מזכרים בהג"ז ואחר הברכה אוכלים כל לרסם פירות וכיוצא בברכה  
תחילה וסוף ודבר זה הוא אליבא דכ"ע ונכון הדבר :

**בז** סי' רכ"א ס"א חס היו בלער בו' מי ששחה גשמי שנה חדשה כ'  
הרדב"ז ח"ב סי' חס"ס דיברך שהחיינו דמאי שנה מדברים  
המתחדשים משנה לשנה וכן על המים המתחדשים במזרים בכל שנה  
ע"ס ובח"א סי' שי"ט כתב דלא ראינו מי שזיברך שהחיינו על הגשמים  
ועכ"ז על מי הכ' אליג נהה שטובגים קלה שמזכרים חס לא ראו את המים  
המתזכרים בשנתו אלא בשעה שהם כזאליג יש להם על מה לסמוך  
ואין לתמות בידם אלא ללמדם שאם ראו תוספת המים במקומם לא  
יזכרו עשה עי' ש' ותשו' זאת הביאה הכנה"ג והמ"א והבאה"ט והמהריק"ם  
ז"ל בסו' רכ"ה ועיין להרב כס"א ז"ל בסו' רכ"ה שהביא הסי' דסו'  
חס"ס ומ"ס ששמע שלא נהגו במזרים לזכך לא כן הוא ורובא דאיתיה  
קמן זקנים ואנשי מעשה מזכרים בשמחה ;

**בח** סי' רס"ה ס"ה ואומר ש"ך ברכת מעין שבע בו' מנהג מזרים  
לאומרה דוקא במקום שמתפללים בקביעות כגון בתי כנסיות  
שהוא כעין התקנה וכן בתי מדרשות שמתפללים בהם שאין לך קבע  
גדול מזה חשו' הרדב"ז ישנות סי' ח"י ועיין ש"ז דקס"ה ע"ב :

**כז** סי' ע"ד סי"ב יש שאין אומרים פ' כמה מדליקין בשבת של חנוכה  
בו' וכן הוא מנהג מזרים האשר עינינו הרואות :

**ל** סי' רפ"ב סי"ב מותר לקרות עולים הרבה בו' ופה מזרים המנהג  
בשמחות שרגילים לעלות הרבה עולים לחזור הקריאה כמה פעמים  
כל שישנו בזה אחר זה וערער עליו הרב גו"ר ז"ל והרבה בדבר לבטל  
מנהג זה אך הרב כוהר"י פארנ"י ז"ל יישר אותו עי' בדבריהם בס'  
גו"ר ח"א כלל ב' סי' כ"ב כ"ג כ"ד ובימים האלה עינינו הרואות כי כל  
חזני העיר הם מחלקים הפרשה לשבעה עולים דוקא ובימים עוזים  
למנין הראוי להם ואם יכיה לורך להוסיף על המנין אלו הנוספים לא  
יקראו קריאה חדשה כ"א חוזר בה מהקריאה שקרא החמישי ואפילו  
יהיה בפרשה ריוח כדי לקרות כמה עולים בקריאה חדשה ומאד נעפלנו  
גם החזנים להסדירים שכל שיש ריוח בפרשה יותר טוב לקרות קריאה  
חדשה ולא עלתה בידינו :

# מנהגי אורח חיים מצרים

**לא** שם ס"ד נובטים לקרות שבעה ולגמור עמם הפרשה כו' ופה מלרים ראש ראינו שלפעמים היו קורין לז' שיהיה מפטיר ג"כ ולא נראה יפה בעינינו דהן אמת דאסיקא הלכתא כמ"ד מפטיר עולה למנין ז' מ"מ בשבתות ויו"ט דמוספיין לריך שיהיה חוץ מהשבעה. וכו' בפרק חפשינו ככל הבא מידינו לראות אם זה המנהג הובא בפוסקי' ולא מאלו עד יומא כי האידנא שהראה אוחנו מנע' רב חביבא הרב כמוהו"מ ע"א ראובנו היו"ח שש' השב"ן ח"ב סי' ע' שכתב כי בגרונדה נובטים בכל שבתות השנה לקרוא ששה והמפטיר משלים הפרש' ואומרי' קדים וקורין הספירה ומנהג זה הוא מפי הרמב"ן ז"ל ע"ש :

**לב** שם אם נמלא טעות בס"ח בקריאת הז' הרב כנה"ג הורה דה"ס להוליא ס"ח אחר אם קרא השביעי ג' פסוקים כו' ע"ש וחלקו עליו הרבה מן האחרונים ומכללם הרב גור"ר ז"ל והרב פרח שושן ז"ל מרבני מלרים האחרונים. ופה מלרים המנהג כהכרעה הרב פרח שושן ז"ל דאם הטעות הוא בחסרון תיבה או קרע או חסירות ויתירו' הכחובי' בש"ס כגון בסכת וכדומה דים להוליא אחר ואם הוא בחסירות ויתרו' שהוא עפ"י המסורת יש לסמוך על הוראת הכנה"ג ולא יבדק אחר הקריא' והוא יקרא הספירה בצרכותיה ויאמר הקדים אחר קריאת הספירה ועי' להרב ברב"ן ז"ל ולהרב בית יהודה עיי"אש ז"ל למנהגי ארג"ל יע"א

**לג** שם בסוף הסי' נובטים בכל המקומות בשבת של חופה אחר שקורין בס"ח בסד"ה קורין לחתן בס"ח שני בפי' ואברהם זקן עד ולקחת לבני משם כ"ב הכנה"ג ז"ל ומנהג מלרים לקרוא בסד"ה כשאר העולים ואחר שבירך ברכה אחרונה קורין לו מתוך החומש פרשת ואברהם זקן ומתרגמין אותה וכן הוא מנהג ארץ הלזי ח"ו ועיין הריעב"א בחי' ליומא דל"ע אשר איישר מנהג זה וכחוב שהוא מימות הגאונים ועיין תשב"ץ ח"ב סי' ט"ל

**לד** סי' רפ"ד ס"ד קטן יכול להפטיר כו' ובפי' המוספיין המנהג פה מלרים לקרוא גדול בפרשת המוספיין ואח"כ עולה קטן וקורא ומפטיר כס' מוהריק"ם ז"ל שכתב בסי' רפ"ב ס"ה והביאה הרב אמת ליעקב דביני המפטיר בס"ח ס"ה ע"ש. ועיין הרדב"ח ח"ב בלשונו' הרמב"ם ז"ל סי' רנ"ט שכתב בפיו' שכן הוא מנהג מלרים וירושל' תו' :

**לה** סי' רנ"ב בסוף פה מלרים נהגו שלא לומר מזמור שיר ליום השבת אחר קריאת החורה במנחה והוא עפ"י מ"ש המוהריק"ם ז"ל כי האומרו טעות הוא עיין בדבריו ועי' בשש"ו מוהר"ם לגי'אדו ז"ל מה שכתב ונתן בזה עם מוהר"ם גאלאנטי ז"ל :

**לו** סי' שט"ו ס"ב עלים שחוקעים ראשן האחד כו' הבי'ומי שטושים על



# מדרגי אורח חיים מצרים ד

על הדואר והיא ארוכה להגין מפני החמה במלרים נוכחים לפתחה  
בשבת ויש להם על מה שיסמכו מהריק"ש ז"ל ועי' תשו' הרב גור"ז ז"ל  
ח"א כלל ג' סי' כ"ו :

**קז** סי' ש"ך ס"ו מותר לסחוט הלימונים ובמלרים נהגו כן ועיין בב"י  
ותשו' הרדב"ז ח"א סי' יו"ד שחחר לישב מנהג זה והרדב"ז ז"ל  
בעלמו נהג לסחוט הלימונים בסוקאר קודם שיחנו המים ועי' למוהריק"ש  
ז"ל שכתב שמנהג יפה הוא :

**קח** סי' שכ"ה ס"א ליקט גוי עשבים כו' במלרים מביאים הגוים  
מים מן הנהר דרך רס"ר לבית ישראל וסומכים כי לא הביאה  
בשביל ישראל זה ומלרים עיר שרובה גוים היא מוהריק"ש ז"ל :

**קט** סי' של"ז ס"א ה"ה השורה חטים כו' הגסה ומותר להעמיד ענפי  
כו' ובלבד שלא יהיה בהם פרחים ושופטים והיא סברת מוהרי"ל  
ז"ל והביאה המוהריק"ש ז"ל וכחב עליה הנפק היא חומר א יחירה ואין  
מי שחושש לה בארנותיו ועיין להבדכ"י ולהרב יא"ה ז"ל :

**מ** סי' של"ז ס"ג אין סכין את הקרקע כו' במלרים נוכחים היתר ע"י  
גוים חעפ"י שבא לידי סחיטה כל שאין הישראל נהגה בסחיטה שהי'  
אפשר שיבשו מעטמם ואדעתא דנפשיה עבד מוהריק"ש ז"ל ועיין  
בששו"תיו סי' ל"ד :

**מא** סי' של"ח ס"ב יש מחירין לומר לגוי לנגן כו' ובמלרים נהגו לאסור  
כ"כ הרדב"ז ביטנות סי' קל"ב והביאה הבא"ה ע' אך בזה"ז הן  
בעון נהגו להביא משוררי המוזיקה ומלגו עלמינו מחוייבים שלא לגעור  
כי בריר לן שלא ישמעו לקול מורים והוא רחום יכפר :

**מב** סי' שפ"ז ס"א המשחחפים במבוי כו' במלרים נוכחים כס' הר"ש"ש  
ז"ל לסמוך בלי עירוב כלל על השיחוף ובכל המינים אך אמנם  
הרבנים הראשונים היו מערבים על כל העיר בכל שנה מהמזוה שלם  
מוהריק"ש ז"ל וכן נהג עט"ר מרן אב"ז ז"ל מיום בואו העיר ואנחנו אחריו :

**מג** סי' תכ"ב ס"ב וקורין ההלל בדילוג כו' ואין מנצחין עליו לא בחייל'  
ולא בסוף וזה דעת הרמב"ם וכן נהגין בכל מלכות א"י וסביבותי'  
ע"כ . וגם במלרים נהגין כן כאשר עינינו הרואות כי אחר' דהרמב"ם  
הוא :

**מד** סי' תמ"ז ס"ד אם נתערב החמץ קודם הפסח ונחטבל בס' אינו  
חוזר וגעור בפסח לאסור במשהו ויש חולקים ע"ש והיא ס'  
הרמב"ם ז"ל ועיין תשו' הרדב"ז ח"ה סי' ש"א ק"ך והא' ודאי בדבריו  
סמכו בני מלרים כמה שנהגו היתר לאכול שמן שומשמן וכן גבינה  
הגעשית קודם הפסח כמ"ם הרב דרכי נועם בסו' ו' וסי' ח' וכן כמה  
בקונים לפסח מחטים הבאים בספינות אף כי לא יבצר מהספן מערב  
מים

## מנהגי אורח חיים מצרים

מים בטיעו כמ"ס הרב גו"ר ז"ל ח"ח כלל ד' ס' יו"ד ועיין פרה שושן  
כלל ד' ס' ח' ועי' חשו' הרדב"ז ח"א ס' רפ"ו והא' ודאי מוכרחים  
לאו לחלק מחשבת לא יבנה. לגדונו של הרדב"ז ז"ל שהיה הדבר מפורסם  
שמתנים עליהם מים ע"ש. ועי' הרדב"ז חדשות ח"א ס' תפ"ו שכת'  
בסוף החשו' שהעולם נהגו בו איכור בסתם גבינה שלא שמרוה מחינוך  
עיי"ש :

**מה** ס' חנ"א ס"ה כלים שנשתמש בהם כו' הרב כלה"ג בהנהגותיו  
הביא ס' הרבנים הסוגרים דבלי ראשון חף אם לפו אותו בצדיל  
כריך הגעלה ומה שחלק עליהם הר"ח ז"ל והכשרים-כלל הגעלה עי"ש  
והרב מוגד מראשית בח"ה ס' ח' הביא שבה"י וסוריא ומלרים המנהג  
להלריך הגעלה עי"ש ועיין להרב שו"ג מחו' ב' ולהרב מוצח אדמה וכן  
הוא המנהג עד היום פה מלרים שמגעיליח חף אם הם מזופים מחדש  
ומקרוב נשתרבו המנהג בקלח הבע"ב לסמוך על הלפוי לבד ודברנו  
עמכם כי לא נכון הוא חף להכריז בבתי כנסיות עפ"ד לא נחה דעתי  
ומוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין והדברים ק"ו היבא דאיבא חשלי רבדבי  
לסמוך עליהו :

**מו** ס' חנ"ח ס"א נוהגים שלא ללוש מלח מלוח בערב פסח עד אחר  
שש שעות כו' ופה מלרים המנהג הוא לאפות מלח מלוח של הבתי  
כנסיות שמחלקים אותה ליחידים ביום י"ג חף יש מעט מוצר מלכשי  
מעשה שנוהרים בעלמם לאפות אותה צי"ד אחר חלות ועיין הרדב"ז  
ח"ה ס' ש"א רי"ג שכתב שלכתחילה יש להחמיר ולאפות ביום י"ד וכן  
עמא דבר חבל לאסור דזיעבד חין לנו ועי' עוד בחשו' ח"א ס' חע"ז :  
**מז** ס' ח"ס ס"א חין לשין מלח מלוח ולא אופין אותה ע"י גוים כו'  
ומנהג מלרים לאפות אותה ע"י גוי כשאין בנמצא ישראל אומן  
ויש להם ע"מ בייסומכו הרדב"ז פיורדח ס' חקפ"א וכן כהיום להיות  
שאינו נמצא ישראל שיחשקו נהגו באף בלישה ועריכה וקטיפה הכל  
ע"י גוים ודוקא ישראל עומד ע"ג להיות שאי אפשר בענין אחר ועיין  
מג"א סק"א והבאה"ע סק"ב :

**מח** ס' חס"ח ס"ה דבש של גוים כו' הגדה מיהו יש מחמירים כו'  
וסוקאר חסור לחלו אפי' לשהותו חסור עי"ש והרב ברכ"י ז"ל  
הביא משם הרב כמוהר"י זיין ז"ל שבסוקאר של מלרים העירו שאין בו  
שערובת קצח כלל חף האומנים עובלין פתן ביערת הדבש והוא רוחח  
לכן ירא שמים יזכר דלמ"ד חו"ן חסור עי"ש והן כהיום מנהג מלרים  
לאכול הסוקאר העשוי בבאפ"ור באמנם כי ליבא למיחש אפילו בהא  
דהאומנים עובלים את פתן כאשר הרוחה יראה אופן עשייתו והכלים  
גלו ועי' במח"צר ובעיקרי הד"ע ז"ל ועיין לב חיים חלק ב' ס' ק"מ :  
ס'



# מנהגי אורח חיים מצרים ה

**כז** סי' תפ"ט ס"א זביל שני כו' ומלוה ע"כ אחד לספור לעלמו כו'  
יש מקומות שנוהגים שמזכך תחילה הש"ך ואח"כ הקהל והיא  
שאלת הרשב"א ח"א סי' תכ"ח ומנהג פה העירה לדרך תחיל' הזכור  
ואח"כ החזן ומנהג זה הוא יותר יפה ועיין פחד יצחק אות עומר ובלחן  
גבוה סק"ו :

**ז** שם זביל שני אחר חפלת ערבית כו' פה מזרים המנהג לספור ג"כ  
ביום אחר חפלת שחרית אך אמנם בלא ברכה ועיין רש"ל ז"ל בסוף  
חיל' למס' קמח במנהגי בני זבל ובני אר"י מנהג מ"ד :

**נא** סי' תל"ג ס"א נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעשרת כו' ופה  
מזרים בסביבה כל דהו נושאין נשים כגון שלא קיים מלות פו"ר או  
שאין לו מי שישימשנו וכיוצא בתנאי שלא ירבה בשמחה כס' הרדב"ז ז"ל  
בחדשות סי' תרפ"ז ועיין להבאה"ט ולהרב שו"ג ז"ל עי"ש :

**נב** שם ס"ב נוהגים שלא כו' פה מזרים רבים מאנשי מעשה מסתפרים  
בכל שבוע כמנהגם לכבוד שבת וחיליהו מחשו' הרדב"ז חדשו' סי'  
תרפ"ז אף כי הוא לא נהג בעלמו אלא כל חדש ניסן ור"ח אייר ועיין  
מזהריק"ש ז"ל בתשו' סי' ל"ח ויוסף אומץ סי' ס"ה ושו"ב :

**נג** סי' תקכ"ו ס"ז מלוה ע"כ אדם כו' ומלוה ע"כ גדול העיר לערב ע"כ  
בני עירו כדי שיסמוך עליו מי ששכח כו' במזרים נוהגים חכמי  
הקהילות לעשות עירובי תבשילין בעד כל הקהל לפי שיש הרבה שאינם  
בקיאים בעשיית מלות עירוב ומכריזין בקהל שמי שלא הניח עירוב יסמוך  
על החכם גן המלך סי' ק"ך ועכשיו המנהג הוא דוקא לעשות העירוב  
כאמור אבל לא מכריזין בקהילות ואפשר שזו הדין יספיק בלא הכרזה  
ובמ"ש המהריק"ש ז"ל מי שדרכו להניח עירובי תבשילין בכל שנה  
סומכים עליו מן החכם ע"ש :

**נד** סי' תקל"ד ס"א אין כובסין במועד כו' ובמזרים נוהגים היחר  
לכבס ע"י השפחות והגויות כל הכלים הצריכים במועד דכיון  
שצריכים הם הוי כמו שאין לו אלא חלוק אחד מהריק"ש ז"ל והגיה"ו  
הבאה"ט :

**נה** סי' תקמ"ו ס"ג הכל מותרים לישא בערב הרגל כו' מנהג מזרים  
לעשות החופה בצקר כשיהיה בערב הרגל דרכי נועם יו"ד סי'  
כ"ח וזכר"י סי' ת"ע והן עתה יומא כי האידנא אינם נוהגין בזה  
והרבה פעמים שטושים החופה בערב סמוך לבין השמשות ועיין ברכות  
המים ד"מ ע"א :

**נו** סי' תקמ"ח סע"ז וש"ע שבעה כו' מי שמת לו מת בחו"מ של  
סוכות ש"ע עולה לו ליום ח' ולא לשבעה מחבר' . וכן הוא מנהג  
ארץ מזרים וארץ הלבי וערי טורקיא ע"ש :

**מנהגי אורח חיים מצרים**

**נז** ס' תק"ן ס"ד בשנת קודם לאוס מכריז כו' ובמלרים המנהג שלא להכריז שום אחד מהן כן עינינו הרואות :

**נח** ס' תקנ"א ס"ח בשנת של חזון כו' במלרים היה המנהג לומר קינות בשלשה שבחות הסמוכות לט"ב ותל"ת כי נחשבל זה המנהג הרדכ"ז פיורדח ס' תרמ"ה ועיין זקן אהרן ס' ל"ח :

**נמ** שס ס"ג שבע שחל בו ט"ב כו' הגהה ואלו נוהגים כו' וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומליעין לבנים כו' מנהג קדום במלרים שבשנת איכה ובשנת אבילות וכן בשעת מיתתו ובשנת חופת לובשים לבנים וכן בשבועות ובר"ה ויום"כ ומנהג יפה הוא הרדכ"ז חדשות ח"ב ס' תרל"ג :

**ס** שס ס"ט יש נוהגים שלא לאכול בשר כו' במלרים נהגו לבטל שחיט' בהמה מר"ה אם לא לאורך מילה או שבת מוהריק"ש ז"ל . ועפות שוחטים כי אין שמחה אלא בבשר אך חמנם השוחטים נהגו סלסול שלא לשחוט תורים ובני יונה כ"א דוקא תרגולים מפני חששת לטעם הקרבת הקרבן :

**סא** ס' תקנ"ו ס"א ליל ט"ב שחל כו' ובלייל מולאי ט"ב מבדיל על הקום ולינו כו' מנהגינו שלא להבדיל הרדכ"ז חדשות ח"ב ס' תרמ"ב הביאה מהריק"ש ז"ל ועיין גן המלך בס' קמ"ד וזכו' לולב חיים ח"ב ס' קכ"ט בסוף הששו' ע"ש :

**סב** ס' תקנ"ט ס"ד אין אומרים תחנון בט"ב כו' הגהה וקורין בתורה כי חוליד כו' ובענין אמירת הקדיש שאחר קריאת התורה פה מלרים יש בתי כנסיות שאומרים אותו חיבף אחר קריאת התורה וסוף ס' הכל בו והרד"א ז"ל ויש בתי כנסיות שאומרים אותו אחר קריאת ההפטרה דוקא והמנהג הזה הוא מנהג ותיקין לסיוע שאם יאמר קדיש קודם ההפטרה קריאתו בתורה כבר נגמרה ואזי מחוייב לחזור ולקרות בתורה פעם אחרת מסיבת התקנה שהקורא בנביא יקרא בתורה חזרה חזרה וזה אי אפשר שאין מוסיפין וההפטרה לא הוי הפסק לסיוע מעין הקריאה ועי' במ"ש מרן בס' רפ"ב ס"ה ובהגהת מור"ם ז"ל שס ובמ"א סקט"ז ועיין להרב דובר מישרים בהלכות חפלה פי"ב ה' ק' מה שהאריך בזה ובפרטות השו' מהר"י בן מיגאש ז"ל ס' פ"ט ותורה למאונך :

**סג** ס' תקס"ו ס"ב כשהצבור גוזרים תענית כו' פה מלרים המנהג להשתנות שני וחמישי ושני שאחר יו"ד בעבת ששם תחי' ימי השבועים ונוהגים בהם כדון תענית לצור שאומר ה"ך ברכת עגנו בין גואל לרופא ברכת בפ"ע וקורין בפ' ויחל והקטנים נושאים בפיסה בצקר ובערב אלא שבחפלת המנחה מהפללים בדוקא בשחי' הבתי כנסיו' הגדולות קה"ק מלרים וקה"ק טורקיה ומהן אבא חפארת ישראל ז"ל



# מנהגי אורח היים מצרים ו

עמד ע"ז המנהג לידע מי הוא המוסדו ובאיזה זמן ולא מלא כ"ח המנהג הקדום שהיה במצרים בזמן הרב גו"ר ז"ל המובא בחשו' ח"ח כלל ח' סי' מ"ט שהיו מתענים ח"ץ בכל ער"ה מחמי' ר"ה כסלו עד חמש ניבן ובראותו הוא טראם מ"ש הרב גו"ר ז"ל באותה חשו' עמד ולום לכל הס"ץ לכלול ברכת עגנו בשומע הפלה מפחדו שאם בדורו של הרב ז"ל דבר נחלדלל כח ב"ד והיו מזלולי' באותה התעניות חנן יחמי דיחמי באחרית הימים מה נענה ומ"ן . וכל לגבי דידי הא ודאי בחפלי' שחרית שמתפללים בכל הבתי כנסיות מחוייבים אנחנו לכלול ברכת עגנו בשומ' הפלה דוקא כי בריר לן שלא ימלאון שם עשרה שמתענים אך אמנם בחפילת המנחה שמתחלפים דוקא בשתי הבהכ"ה הנו' הא ודאי ימלאון שם כמה וכמה מתענים ואם נאמר אותה ברכה בפ"ע בין גואל לרופא לא יהיה לנו שום חשש ועיין בחשו' הנו' . ולבי אומר לי כי אפשר שמה העשם היתה התקנה שיחפלו דוקא בשתי הבתי כנסיות הנו' :

**סד** סי' חקפ"ד ס"א חין אומרים הלל כו' הגהה וכוהגים לומר חבינו מלכנו כו' ואם הוא שבת חין אומרים אוחו כו' פה מלרים יש קהילות שאומרי' אוחו בשבת ויש שאין אומרים אוחו מוהריק"ם וכס"א ז"ל

**סה** סי' חקפ"ח ס"א זמן תקיעת שופר כו' ונוצחה מוסך החמה כו' פה מלרים היה המנהג בק"ק טורקיה להקוע קודם התפלה אך אמנם עט"ר מן אבא ח"ה ישראל ז"ל עמד וביטל המנהג הזה כאשר דבני וחסידי עולם בטלוכו במקומותם בארצותם ועיין להרב חיים שאל ח"ב סי' יוד אוח ג' ולהרב כס"א ז"ל :

**סו** סי' חקל"ב ס"א מחזיר הס"ץ החפי' וחוקעים כו' הגהה וי"א שנוהגים כו' ומנהג מלרים להקוע בכל ברכה חשר"ת חש"ת הר"ת כס' הוהריק"ם ז"ל ועי' בחשו' הרדב"ז ישנות סי' כ"ט שכתב משם הערוך להקוע חשר"ת חר"ת חש"ת וכ' שכן הוא מנהגינו עי"ם והא ודאי עי"ם יש בדבר ול"ל חשר"ת חש"ת חר"ת שכן הביא הטור משם הערוך :

**סז** שם שם החוקעים בלחש לא יפה הם עושים מוהריק"ם ז"ל וכן הוא מנהג מלרים ומשלימים המאם קולוח אחר התפלה הרדב"ז בחשו' ח"א סי' שמ"ז ועיין לב חיים ח"ב סי' רע"ו בחשוכה הרב המחבר ז"ל :

**סה** סי' חד"ר ס"ב חין כופלין ע"פ צעיוה"כ כו' ולענין אמיר' חבינו מלכנו יש בו מחלוקת עי"ם ובמצרים נהגו לאומר מוהריק"ם ז"ל ועיין מנהגי ירושלים ח"ו :

**סז** סי' תרי"ט ס"א ליל יום"כ מוהגים שאומר ש"ץ בישיבה ש"מ כו' דבר זה מחלוקת בין הגאונים י"א לאומר לשעבר וי"א לאומר להבא

# מנהגי אורח חיים מצרים

להבא וי"א שלא לאומרו כל עיקר וכן מנהג המסתערבין במצרים שלא לאומרו כלל ה"רדב"ז ב"שנו" סי' ל"ג וזה היה בזמנו אבל עכשיו אין גם אחד שלא יאמר אותו ואפילו בביהכ"ל המצריים שהוא בהב"ץ המסתערב אומרים אותו והמנהגי לאומרו על העבר ועל העתיד כס' ה"רדב"ז ז"ל ועיין בית יהודה עיי"אש ז"ל במנהגי אר"ל יע"א :

**ע** סי' תרמ"ט ס"א כל ד' מינים פסולים בגנוז ובגזול כו' הגסה ומסוס זה יוהר שלא יקצן ישראל בעגמו כו' וכן כתב המהריק"ש ז"ל אבל לא נהגו כן ב"א היש"ר לוקטו בידו ולא ראינו ולא שמענו מי שהקפיד ע"ז ועיין תשו' ה"רדב"ז ח"א סי' הקי"ד ותשו' רבינו בצלאל ז"ל סי' ב' וכן הוא מנהג ירושלים ת"ו ועיין ברכות המים דמ"ו עי"ש :

**עא** סי' תר"ם ס"ג יש מי שאומר שאין אומרים הושענא בשבת ולא נהגו כן ובמצרים המנהג שלא לומר כן עינינו הרואות ועיין לב חיים ח"ב סי' קכ"ז :

**עב** שם ס"א נוהגים להעלות ס"ח כו' ולהקפיד כו' ובמצרים המנהג להקפיד התיבה קודם קס"ה כשפוליאו אותו לקרות בו כמנהג ירוש' ת"ו ועיין להר"ק קרבן חגיגה דפ"ח ודל"ח כמ"ש המהריק"ש ז"ל דעוב לנהוג אחר קריאת ההפטרע עי"ש וע' לב חיים ח"ב סי' קכ"ז :

**עג** סי' תרס"ח ס"ב שחרי"ת מולחין ג' ספרים כו' במצרים נהגו להיות חתן אחד מתחיל ומסיים בשתי תורות כדי שלא לעשות הפסק והא דאין קורין לאדם אחד בשתי תורות נאמר דוקא בענין אחד אבל בשני ענינים יכול לקרות בשתי תורות כן הביא המהריק"ש ז"ל בס' קמ"ד ס"ד וסר"ב תיקון יששכר ז"ל כתב ששמע שכן נהג מוריני ה"רדב"ז ז"ל בישיבתו ולזה תמה מהא דאין מדלגין בחור' בשני עיני' וישב שלקב"ו החור' סופס בתחילתה כענין אחד חשוב ולכא דאין קורין לאדם אחד בשתי תורות הטיב שכיון שנטעה מנהג במקומות ההם ונחפרסם שמוציאין ב' ספרי' ואחד קורא בהם שוב אין חשש שמה יאמרו פגום הוא ויזמא כהאי דנחא היה המנהג לקרות שנים חתן מסיים וחתן מתחיל והראשון מבדך ברכה רחשונה והמסיים ברכה אחרונה ומתן אבא ת"ת ישראל ז"ל עמד וחקן שיצרכו השנים כל א' השתי ברכות תחילה וסוף בראותו מ"ש בירוש' דמגילה פ"ג ועי' ה"רדב"ז ישנות סי' ר"ח ותדשו' ח"א סי' רפ"ח ותשו' מוהריק"ש סי' קכ"ג :

**עד** סי' תרפ"ח ס"ג כפריים ועיירות כו' מצרים עיר חדשה היא ואין קורין חלה ב"ד ה"רדב"ז ח"א סי' רנ"ב :

**עז** סי' תרל"ג ס"א אחר קריאת המגילה בערבית אומר ואתה קדוש ואם חל במ"ש אומר ויחי נועם קודם ואתה קדוש ובמצרים נהגו לומר ויחי נועם קודם קריאת המגילה ואתה קדוש אחר הקריאה כמו כשחל



# מנהגי יורה דעה מצרים ז

כשחל בשאר ימות השבוע פרח שושן ה"ח כלל ג' סי' ג'  
עז שם ס"ד מויליחין ס"ח כו' וקורין המגילה ואח"כ ס' קדושה וכו'  
במצרים נהגו לומר תהלה לדוד קודם קריאת המגיל' ואולי העטם  
כדי לומר מיד אחר קריאת המגילה ואח"ה קדוש כמו בלילה מהריק"ש:

## יורה דעה

א סי' ח' ס"א פה מצרים הסכמה קדומה שלעולם יהיו שנים בשחיט'  
בהמות ושניהם בזדקין הסכין קודם שחיטה ואחר שחיטה גו"ר  
יו"ד כלל ח' סי' ח' ושם הביא שג"כ בדיקת הסרכות יהיו שנים אך  
אמנם כעת לא נהגו כ"א בצדיקת הסכין ועיין מטה יוסף ה"ב סי' ג':

ב סי' ל' ס"ב נפתחה וחסר ממנה כסלע עריפה כו' חרנגולת שיש  
בעלם גולגלחה חטוטרות וגם הנולה שעליה נראה גבוה משאר הנולה  
ורוב חלו החרנגולים יש חסרון ניכר בעלם במצרים נוכחים בהם איסור  
פר"ח סי' נ' סק"ד ועיין להרב שער המים בסק"ח שכתב וכל זה דוקא  
באוחס שהם בעלי חטוטרות מבשר אמנם אם יש להם חטוטרות של נולה  
לכד והגולגולת שלימה כעין כל העופות כשירה ועיין להרב שו"ג ומחבר'ר  
וחו"ע המשולש בתשו' סי' ג' ובמנהגי ירושלים ח"ו:

ג סי' ל"ז ס"ח ריאה שנמלחה בה אבצעבות אם הם מלאים רוח או  
מים זכים כו' ואם הם סרוחים או עכורים הרי זו עריפה עי"ש ופה  
מצרים המנהג כמר"ן ז"ל והוא סברת הרמב"ם ז"ל ואחרים דמר' הוא  
וכן הוא מנהג עה"ק ירוש' ח"ו ועיין שו"ג סק"ג:

ד סי' ע"ל ס"ח ריאה שניקבה כו' ודו"פ' סוחמחה בסריכה בצפר שבין  
הללעות או בצפר ובעלם כשרה וכן הוא מנהג מצרים הרדב"ז ח"א  
סי' שכ"ח וח"ב סי' חש"ה וראוי להחמיר עד שתהא רוב הסירכה בצפר  
ואז כשירה מהריק"ש ז"ל בהגהותיו:

ה שם סכ"ד אם כל הריאה דבוקה כו' עריפה וזו היא הנקראת  
פולו מונאדה וכן הוא מנהג מצרים להעריף להיות בהמות של גוים  
ואין הקצבים קונים אלא השפר הרדב"ז חדשות ח"א סי' כ"ו:

ו סי' מ"ה ס"ח בהמה כו' חרנגולת שנמלחה בשלייחה בליס סרוחים  
וקרובים פה מצרים נהגו להחיר מחבר'ר הקי"ב ועי' במנהגי ירוש':

ז סי' כ"ג ס"ב וכן צנוף כו' הנהה וי"א אם נשבר כו' ומנהג מצרים  
לבדוק ולמדוד אם יש כשישור רוחב גדול ממקום השפר עד מקום  
חיבורו צנוף כשר ואם לאו עריפה ואפילו אין בשפר שום עוקץ מנ"י  
חלק ח' יו"ד סי' ו' ועיין חורת הזבח סי' ע"ל ס' ב' ג':

ח סי' ג"ה סי"ב נשבר העלם במקום שעושה אוחה עריפה וחזר ונקשר  
ואין

# מנהגי יורה דעה מצרים

ואין ידוע כו' כשירה וכו' שחזר למקומו הראשון שאשי'י אכל אס לא  
 חזר כו' ובמזרים נהגו להחזיר אף כששני שצרי העלם שוכבים זע"ז עפ"י  
 ס' מוהריק"ם ז"ל וכן הביא הרב מע"י ח"ב סי' ח"י בסו"ד . ועיין הלק"ט  
 ה"א סי' רל"ג . ויומא כי האידינא מה הראתה עינינו הוא כי השוחט  
 בזרק בעת השחיטה ברגלי העופות ובכנפיהם עד מקום שידו מגעת  
 ואם ירגיש איזה שבר באיזה אופן שיסיה ואשי' דקה מן הדקה במקום  
 שעושה אותה עריפה אף כי העור שלם מבחוץ מעריפוס אותה אף בצוא  
 לפני המורה עלם ערום מבלי עור ובשר אף שיסיה שע"ס ועולה ויורד  
 כנחש אס הוא בעלם הקולית או בעלם הסוק מחלו ולמעלה לדר הגוף  
 שלא במקום לומח הגידין מכשירין כמ"ס הרב מע"י ז"ל ודלא כהרב  
 חתנו ז"ל וסבב וראה מ"ס הרב עבחייה בחשו' הנקרא אהל יוסף סי'  
 כ"ח שאס היה רואה דבריו של הרב מע"י מקודם היה מתיר גם העוף  
 שנמלא הקולית שבור עי"ם ושיין במחבר' :

**מ** סי' ס"א סנ"א מחמת נוהגת בכל מקום פה מזרים אף כי הרמב"ם  
 ז"ל רבן של בני מזרים מן המחמירים וס"ל דנוהג בחו"ל מ"מ אס  
 יראה האדם לסמוך על המנהג שלא לחת המחמיר מניחים אותם על  
 מנהגם . ולית לן למחות בידויכו ואס יבא השואל לשאל אמרינן ליה  
 שהוא פלוגתא דרבנחא והרמב"ם ז"ל מן המחמירים ואס יראה לעשות  
 כדבריו חבא עליו ברכה ולא עוד הרדב"ז הדשו' ח"ב סי' חרנ"ע ועיין  
 בכס"א סי' של"א :

**יוד** סי' ס"ד ס"ו חלב הכסלים כו' במזרים נוהגים היתר במה  
 שחתח הקרום מוהריק"ם ז"ל :

**יא** סי' פ"ד ס"ח כל מיני פירות שדרך להחליע כו' ע"ד אל פ'ול אל  
 מדאמס שעושים פה מזרים כמה לוחות • לוחו עליה רבנן  
 לומר שיש בדבר איסור אכילת שרץ והרב גו"ר בחיו"ד כלל  
 ח' סי' ת"י יאל ליבע עפ"ד והעלה בידו שאין נכון להחמיר ולגזור  
 בנכונים היתר עי"ם ועיין פרח שושן יו"ד כלל ח' סי' ב' . וע' הרדב"ז  
 חדשות ח"ב סי' חסכ"ג ועיין בחשו' מן השמים סי' ס"ה שהסיכו לו  
 הגח להס לישראל ע"ס :

**יב** סי' קע"ו ס"ב גבינות העכו"ם אקורים מפני כו' המנהג פה מזרי'  
 היום שהולך היכודי לבית המטבחיים ובשעה שמוציאין הקיבה  
 מבטן הבכמה שופך אותה לחוך הכד שלו וממנה עושים הגבינה ואף  
 שחיה עריפה רק בלבד שחיה שחיטה כשירה ואין המנהג כמ"ס הרב  
 מוהר"י פאראג'י ז"ל והובאו דבריו בגו"ר ח"ה כלל ב' סי' כ"ג ועיין  
 הרדב"ז ישטח סי' ע"ד וחדשו' סי' חקנ"ב ועיין חסס סופר סי' פ"א :  
**יג** שם חלב שחלבו עכו"ם כו' במזרים נהגו לאכול הגבינה מחלב שחלבו  
 עכו"ם



## מנהגי יורה דעה מצרים ח

עכו"ם ואין ישראל רואהו גו"ר יו"ד כ"ג סי' ו' בסוף החשו' ועיין מעט  
 יוכף וו"ד סי' ט"ו ובשורתי ברכה ומ"ם המהריק"ם ז"ל :

**יד** ה' קו"ט ס"א החשוד לאכול כו' אף כי הרמב"ם ז"ל פסק בהלכות  
 מ"א פ"א ה' כ"ה שבזמנ"ז אין לוקחים יין וכן הכשר והגבינה  
 והחיבת דג אלא מן המוחזק בכשרות לא נהגו כן במצרים ולוקחים  
 משתה אדם אף כי אינו מוחזק מהריק"ם ז"ל ועיין גו"ר כלל ג' סי' ו' :

**מז** סי' קי"ג ס"ז אין בגירת התגור מועלת אלא צפת אבל בשאר  
 תבשיל כו' לר"ך שיתן ישראל המחבת כו' מנהג מצרים שילך השמש  
 צפוקר ויסיק היסק ראשון של התגור בידו ושוב אין התגור מלעטן כל  
 היום ע"ש הגוי מוסיף ואולי וגמלא שכל מה שנתבשל כל היום הוא מכה  
 איתו היסק שהסיק בישראל ומנהג ותיוקין הוא הרדב"ז פירודא סי'  
 תקכ"ז וזה הוא כדי לבשל ג"כ אבל בשביל היות אפיית הפת די נקיסס  
 ועיין בחדשות ח"א סי' ג' :

**מז** סי' קכ"ג סי"א שמרים כו' יין למוקים כו' המנהג במצרים שבזיין  
 הלמוקים בחבית ימים רבים להוליא מהם שכר ומידי יום ביום  
 משרת גוי מספך אותם מלמעט למעלה עד שיבואו לכלל ביטול ואח"כ  
 מוליאים ממנו הסכר והיה מי שרצה לערער בזה מטעם מנע גוי עד  
 עד שיצא ליטע הרב חיד"א ז"ל ה"ן ל"ו הובא בשו"ב ומלא להם שיש  
 להם על מה לסמוך והם מגדולי המורים מרן והרדב"ז ז"ל עי"ש בדבריו  
 שהארץ ועיין להרב עדות ביהוסף בן סמון ח"ב סי' יו"ד שהחזיר  
 האגואה ארדיינטי של גויס הששו מלמוקים ולא חישי' שמא המשיך  
 סגוי ע"ש בדבריו ועיין בס' כסא אליהו סק"ג :

**יך** שס ס"ד יין שמערבין בו דבש ופלפלין אם נשתנה טעמו מחמתן  
 אינו נאסר במגע גוי ע"כ . והגהות אשרי בפ"ב דע"ז הביא משם  
 הא"ז שבארץ ישמעאל ובארץ מצרים רגילים לתת מעט דבש ביין וחו' אין  
 נזהרים בו יי"ן עי"ש והיא הוראת גאוני המערב שהביא הרמב"ם ז"ל  
 בפ"א מהמ"א היו"ד ועי' מ"ם הכ"מ שס ועיין בחשו' אבק"ר סי' ס"ז  
 ועיין הרדב"ז פירודא סי' תקכ"ז וחדשות סי' ב' וסי' של"ה שכ' שמקום  
 פסי' מועטת אין לסמוך על ס' הרמב"ם זו אפי' באחרים כיון שכל  
 האחרונים ראו הוראה זו ולא קבלוה עי"ש . אי לזאת ליה אנו שומעין  
 כי היא רבן האחרון של כל בני מצרים ומעשה מ"ם הלק"ט בח"א סי' י'  
 שטובים במצרים לשום פרוסת פח על פי הלוחין ומוטרין אותה ביד  
 סגוי הא ודאי הוא מנהג טעות דלדעת הרדב"ז ז"ל אית לן למשמע .  
 ועוד זה כי אשילו לשרת הגאונים והרמב"ם ז"ל לא החירו אלא בדבש  
 שהוא מדברים הפסולים ע"ג המוצה ועיין כנה"ג הגב"י אות מ"ב ובס'  
 דינא דמי דקל"ט ע"ד עי"ש והן עתה פה מצרים חלי"ה הירא את דבר  
 ה' נזהר בזה :

## מנהגי יורה דעה מצרים

**הי** סי' קפ"ב ס"א ומעביר בית השחי כו' מצרים מקום שנהגו להעבירו  
 הוא גו"ר יו"ד כלל ו' סי' י"ב ועיין פרת שושן יו"ד כלל ו' סי' ב'  
**יח** סי' ר"א סע"ה ים מי שאוסר להטיל יורה מים חמים לתוך המקוה  
 לחתמו וכן למלאות מקוה מים חמין כו' עי"ש ומנהיג"ש בהנהו' כחב  
 שהרדב"ז ז"ל הסיר והיא ביטנות סי' ל"ה ובסו"ד כחב שמעשים בכל יום  
 במצרים שמטילים מים חמין לתוך המקוה ואין מוחה בידם ומ"מ לתקן  
 להם לכתחילה לטבול בחמין וכ"ש כשהטבילה במרחץ עלמו אם היה  
 במעמד הסוה לא היה מסכים לתקן להם סילון ואם אפשר לחדריכו  
 לסילוניוהו בלי מחלוקת מוטב ואם לאו כיון שנתקן נתקן וכשר עי"ש .  
 וכן עשה שנים לא כביר בראותינו כי הן בעון עמא דארעא אולא  
 ומלדללא וקיל בעיניוהו לעבור על פשע ובפרט בעון קדה (חו מכה ישנה  
 היא הבט וראה תקנת הרמב"ם ז"ל בענין הטבילה בהשו' פאר הדור) ורבות בנות  
 עשו ח"ל בחבלי בוז וחלו עלמם באמרם כי אינם יכולות לטבול קרירות  
 המים וכל לגבי דידהו לא מהני ולא מידי הטלת מים חמין אי לואת  
 נעשה סילון של מים חמין שיבואו לתוך המקוה וסמכנו על חשו' הרדב"ז  
 הגו' ועשינו עלמינו כבדיעבד וכולי האי וחויי תעלה בדיקו לגדור פרטו'  
 עמו ישראל ויחן בלבנו לשיב מעבירות שבידינו והוא רחום יכפר . וע'  
 בית יהודה עי"ש במנהג אר"י וע' זרע אברהם ילחקי ז"ל ח"א יו"ד  
 סי' י"ט דפ"ח ועיין ח"ל חלקעי יו"ד סי' כ"ט ועיין גנוי היים מע'  
 ט' אות ג' :

**ך** סי' רס"ה ס"א המל מצרך כו' במצרים נוהגים שבתחילה אבי הבן  
 מצרך להכניסו ואח"כ המל מצרך ועי' מוהר"מ אל אשקנ"ז ז"ל סי' ח"י  
 ומונהיג"ש ז"ל ודרכי נועם יו"ד סי' כ"ז ס"ה :

**כא** שם סי' מי שיש לו שתי תימוקות למול כו' ובמצרים נוהגים  
 לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו להכניסו ועל המילה ושהחיינו  
 ואשר קידש ידיו כו' ולומר קדים בין זה לזה דרכי נועם יו"ד סי' כ"ז  
 ועי"ש שישר המנהג הזה :

**כב** כשהאב עצמו מוהל את בנו כו' ולהרמב"ם לעולם האב מצרך  
 שהחיינו כו' וכן נהגו בכל מלכות א"י וסוריא וסביבו תים ומלכו'  
 מצרים שם ס"ו :

**כג** סי' ש"ה סיו"ד בשעה שנתן הפדיון לבן מצרך כו' בטור הביא  
 ברכת אשר קידש כו' שמתוך אותה הכסן ומ"ש הרא"ש דלא נהגו  
 לברך אותה בלפת ואשכנו עי"ש . והשכנה"ג הביא דגם בקושטא  
 וחורקיא לא נהגו לאומר עי"ש ושה מצרים נהגו שגדול המסובין מצרך  
 על הכוס ועל ההדס ואח"כ ברכת אשר קידש בלא שם ומלכות ועיין  
 ייבנת ארמה דיו"ז ע"א :



## מנהגי יורה דעה מצרים ז

**כד** שם סי' א' אין הכבוד ראוי לפדיון אלא עד שיעברו עליו ל' יום כו' עי' הרדב"ז ח"א סי' חס"ו בלשון השואל שנקט יום שלשים לפדיון בנו ובלשוננו בסו"ד ככתב סוף ביום ל"א הוא פודה ומנהג מצרים לפדותו כליל ל"א כן הביא הרב גו"ר ז"ל בחי"ד כלל ו' סי' יוד והאריך שם ליישר המנהג עי' שו"ת עתה אשתרבוני אשתרבוני מנהג זה ומאחרין הפדיון ליום ל"א לעת ערב וכן דא"י טעות הוא דע"ז לא נאמר מ"ש הרב בחשו' הגו' ובהא דפודין בכור כלילה עיין להרב ש"ך בס"ק י"ב להכריע מאונייא דקידושין דכ"ט וממ"ש רש"י והתוס' דפודין אחרו כלילה דאי לא"ה הוי מלות עשה שהז"ג עי"ש . וכן נמי הרב הלכו' יו"ט בדק"ב ע"ב הכריח כן עי"ש . ומר זקני הרב כמוהו"ע הלוי ז"ל הקשה עליהם דסוגיא מפורשת היא בקידושין דל"ד והרי ת"ח ופדיון הבן ופ"ר דלא מ"ע שהזמ"ג וגסים פטורות הרי להדיא אמר הש"ס דפ"ה מ"ע שלא הזמ"ג ולא לריבן לדיוקא מדברי רש"י וחוס' וכניחו בתימה :

**כה** סי' של"א ח"א התרומות והמעשרות אינם נוהגים מן החורה אלא בל"י כו' וחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף באר"מ כו' ועיין להרב כס"א שהביא תשו' הרדב"ז ח"ב סי' תרכ"ט שכ' שלא נהגו במצרים עכשיו דין חו"מ ובסו"ד כתב שכן עמא דבר בכל אר"מ וגלילותיה ע"ש :

**כו** סי' שמ"א ס"ה כ"ז שלא נקבר המת כו' כתב המהריק"ם ז"ל שבשאר דיני אבילות איכא פלוגתא ונקטינן כדברי המקילין וכן עינינו הרואות פה מצרים שמשחפרין ומהליפין בגדיהם בשעה שמחס מוטל לפניהם ועיין דב"מ יו"ד סי' ע"ב וחיים שאל ח"ב סי' ת"ל ס"ן זש"ך בהלכות חונן סיו"ד :

**כז** סי' שג"ז ס"א חסור להלין המת אה"כ כו' המנהג היה במצרים בזמן הרדב"ז ז"ל דאפי' מת בחז"י היום היו שוהין לקברו עד חז"י כלילה וליתא להא דכל חלין דלינה כל הלילה במשמע ועוד בה שבוים היו הגויים מוציאים ומקללים זהו הלינו לכבודו דמותר הרדב"ז חדשות ח"א סי' ש"א הביאה הכנה"ג והרב גו"ר ביו"ד כ"ה סי' ג' חלק עליו ולדעתו דמיד בכניסת הלילה עובר ב"ה והרב חיד"א ז"ל אף כי בין ברכי"ז הביא סתמא שמועה זו מ"מ בספרו מהב"ר ח"א סי' תתק"ו שנה וסילט בס' עין זכור ערך ל' אות ד' וחלק עליו ולוין שגם הרב מהר"י עייאם ז"ל הסכים לדברי הרדב"ז ז"ל ועיין פחד יצחק אות מ"ס ובר מלוב ח"א דקע"ג ע"ד והכתב והקבלה ס' תל"א ובספרי הכ"מ ויין ט' תרכ"ד הביא גירסא ישנה שהיא ואם לן וכו' ודלא כגי' הרב גו"ר שהיא ואם

# מנהגי יורה דעה מצרים

ואם לאו כו' וזוהו אולא ליה להרב ז"ל עיקר וסמוכות שלו כמה שראה  
לחלוק על הרדב"ז עיין בדבריהם :

**כח** סי' ס"ד ס"א קבר של בנין אסור בהנאה כו' ובמלרים נהגו  
לשים האבן מקבר לקבר לפי שאינו על הקבר עלמנו כ"ו מהרי"ק"ש

ז"ל אך מדברי הרדב"ז בח' ח"ב סי' תשמ"א נר' דס"ל דאסור וע' בדבריו  
**כט** סי' טע"ה ס"ב מי שדרקן לשלוח המזל למדינה אחרת לקוברו  
ואינם יודעים מתי יקבר מעט שיחזרו פניהם מללות מחחי' ז'

ול' כו' ובית הקברות של מלרים כ' מהרי"ק"ש ז"ל משם הרדב"ז ז"ל  
דלאו כעיר אחרת דמי ואינם מחחי' למנות אלא משיסחוס הגולל ונהגו  
כדבריו עי"ש . וחסו' הרדב"ז ז"ל הוא ביטנות סי' ס"ג וכ' שם שאם

נקבר בהס"מ חל האבילות אפי' על אוחס שלא הלכו במטה ועולה להם  
ליום אחד ואם היה ערב הרגל בעל מהס גזירות ז' ועי' בית עובד ד'  
רל"ו ובס' בני דוד פאלקון ז"ל על הרמב"ם על הלכות אבל פ"א ה"ה :

**ל** סי' ספ"ד ס"א אבל כל ז' ימים אסור לקרות בחורה כו' וכשתל יום  
ז' שלו בשבת מנהג מלרים שלא לעלות לקרות בחורה וה"ט שאין  
המנחמים עומדים מאחלו כ"א אחר התפלה ועיין הרדב"ז חדשות סי'

רס"ח ולהרב יוסף אומץ סי' ז"ג ובשו"ב :

**לא** סי' שפ"ט אבל אסור לכבס כמותו כו' ובמלרים נהגו לכבס ע"י  
גויות ויש להם טענת איסורי סוטה מזהרי"ק"ש ז"ל :

**לב** סי' שצ"א ס"ב על כל המתים נכנס כו' ובמלרים נוהגים לאכול  
בבית החופה תוך יב"ח של אב ואם הקרובים לחתן או לבלה  
מוהרי"ק"ש ז"ל :

**לג** סי' שצ"ג ס"ג האבל אינו יולא מפתח ביתו כו' פה מלרים נוהגין  
לדחפנת שחרית ויולאים בכל יום לבהכ"ג אבל למנחה וערבית אם  
הגלב"ע הוא קטן בשנים ויולאים ג"כ ואם הוא גדול מחפלים בבית ושם

מנחמים אותו בן עיניו הרוחות ועיין פאר הדור סי' ע"ז :

**לד** שם שם הנוהגים כשהם אבלים שלא לשתות מקומם בבית הכנסת  
בשבת יפה הם עושים והרדב"ז בחדשות ח"ב סי' תרס"ב חלק עליו  
ועפ"י סברתו נהגו במלרים שבשבת ג"כ משנה מקומו ויושב במקום

הקבוע נאבלים כמעשהו בחול ואחר התפלה מתאכלים עליו כל היחידים  
והחזן פותח פיו בדברי תחנונים דברים המסודרים ויודעו' להחזנים  
ועיין מחזיק ברכה ח"ה סי' רפ"ז סק"ד . אלה דברי החזנים . מי שכולו

חסד וחמלה ומטיב הוא יחמול עלינו ועליכם וימחה דמעה מעינינו  
ומעיניכם אחינו קהל חסד גמלם חסד שלמחם חסד בעל הגמול  
והחסד ישלם לנו ולכם שבר החסד שככה למדונו רז"ל ברוך שבת

בהם ובדבריהם לער אבל אין בשבת שבת מן המנין למעלה מן הענין  
שבת



# מנהגי אבן עזר מצרים י

שבת הוא שכולו נחמה שבתו לשלום :

**לה** שם שם וכשמחפלים בבית אין לומר משנה זמנה מדליקין וברכת מעין ז' ובחול אין אומרים למנחה ותפלה לדוד ובמ"ש אין אומרים ויהי גועס מהריק"ש וכן נהגו במצרים עפ"י סברתו ועי' חשו' הרדב"ז ישנות סי' ה"י :

## אבן העזר

**א** סי' א' סיו"ד רבינו גרסום הסכים על הגושא אשה על אשתו כו' פה מלרים לא קבלנו תרס רגמ"ה הרדב"ז חדשות סי' קכ"ו וסי' שע"ד ועיין גו"ר יו"ד כ"ג סי' ד' ועיין קול אליהו ח"ב סי' י"ב אבל מתנאי כתובה לא יוכל לישא לפי שהמנהג להשיב אוחו שלא ישא אהר' כו' :

**ב** סי' ע"ס"א אשה שנשאת או נחארסה כו' ואם נשאת לא תלך ואפי' נחקדשה יכנס כו' הרמב"ם בחשו' פאר הדור סי' קמ"ו הביאה הכ"מ בה' איסורי ביאה פכ"ה הל"א כתב ועשה הל"מ במצרים מיום זואו לאחר שיסכימו שיהיה האים והאשה להנשא זל"ז מקדש אות' בפני שני עדים דעלמא ואח"כ יבואו לב"ד ויכתבו לה כתובה ותכנס לחופה ויברכו לה שבע ברכות עי"ש וחשו' זו הוצאה בחשו' מהר"מ אלא שקאר סי' ע"ט ועי' כנה"ג הגה"ע אות' א' ובס' יא"ה שליינו חשו' מהרל"ג והרא"ם בעיני שמתבימת לכתחי' זלא ליינו חשו' הרמב"ם הלזו ומ"ש הכ"מ בסו"ד ועיין חשב"ן ח"ג סי' ז"ד חסם סופר אה"ע סי' כ"ג ישרי לב אה"ע מע' הק' אות' יו"ד .

**ג** סי' כ"ז ס"א בכסף כי"ד נתן לה כו' עי' באה"ט סק"ג שהבי' דהמנהג לומר הרי את מקו' לי בעצעת זו כדת מו"י עי"ש ומזמן קרוב ראו רבני מצרים לחקי' שיאמר הרי כו' בעצעת זו של זה ולא הסכים ע"י הרב החכיד מוהרי"ט אלא חזו זל"כ לקדש סתם כמו שהיו מוהי"ט מקדש קדושת יו"ט סי' ז' :

**ד** סי' כ"ח פכ"ה המקדש באיסורי הגאה כו' הגהה קהל שחקנו כו' ופה מלרים חקקה קדומה שכל המקדש בלי סופרי הקהל ורשו' ב"ד מגדילן אוחו ואת העדים אם יוזמנו להעיד אבל להפקיע הקידושין זה לא נשמע מעולם במצרים מוהר"מ אלא שקאר סי' ס' וכן כ' המהריק"ש ז"ל . ועי' הרדב"ז ישנות סי' נ' וחדשות ח"א סי' תקט"ו :

**ה** סי' ל"ד ס"א ואחר שיגמור הברכה יקדש כו' ובמצרים היו מארסים ואח"כ מצרכין ברכת אירוסין וגשו"אין על כוס אחד עד שבא הרמב"ם ז"ל וערער על מנהגם וכתב דמן הראוי לבקך תחי' ברכת אירוסין ואח"כ מקדשין ד

# מנהגי אבן עזר מצרים

מקדשי' אגרת הרמב"ם דפוס ויניציא דפ"ב ועיין מ"ם מרן צב"י סקן  
המנהג פסוע בכל אר"י ומלכות מלרים ועיין חשו' הרדב"ז חרשות ח"א  
סי' מ"ה ועיין דרכי נועם יו"ד סי' כ"ז :

**ך** שם ס"ב נהגו להסדיר ברכה זו על כוס יין כו' במלרים נוהגים לעמוד  
בברכה זו ודלא כמ"ם המוהריק"ם ז"ל בסו"ס ס"ב ס"א ועד"כ א"ח סי' ג'  
**ך** שם ס"ג א"ס לא בירך כו' הגסה וי"א דמזכרים כו' וא"ס בירך כבר  
ברכת אירוסין בשעת קידושין הראשונים כו' ופה מלרים המנהג שלא  
לברך ושלא לקדש פעם שנית בשעת הנשואין כ"ז שברכו בשעת הקידו'  
בין שהיו ע"י שליח ובין ע"י עצמו אך א"ס לא ברכו בעת הקי' אף כי  
ס' מרן שלא לברך עוד וכן ס' הרדב"ז בחשו' ח"ה סי' ש"א שכ"ז עכ"ז  
פה נהגו לברך ברכת אירוסין ולקדשה פעם שנית בעת הנשואין וחיליהו  
ממ"ם המוהריק"ם בהגהות ס' הי"א שמזכרים אותה עם ברכת הנשואין  
וכ' סקן הסכימו רוב הפוסקים וכן בסו"ס שאח"ז בקי' ע"י שליח הביא  
ג"כ שא"ס קידש בלא ברבה ובלא עשרה שיכול לברך בעת הנשואין ולקדש  
פ"ב עי"ם . ודרך אגב הביא מה שעמדתי בחשו' הרדב"ז הכו'  
שהביא מחלוקת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וסויעתו עם הראב"ד ז"ל  
וסויעתו א"ס הצרכה נהגה לאמר קודם הקדושין ככל המלו'  
דבעי' עובר לעשייתן או אחר הקי' דוקא מחששת שמה חמור לפסוע  
שאלתו בניי שקידש ולא בירך בשעתו כו' עי"ם דמן הראוי היה שיביא  
מחלוקת רב שירא ורבינו נסים שהביא העור בניי שקידש ולא בירך  
בשעתו שהוא נדונו ממש ולא להביא עלות מרחוק וכעת אין הפנאי  
מסכים לעמוד על בורין של דברים :

**ך** סי' מ"ב ס"ה המקדש בפסולי עדות כו' ובעדים רבים שנמלא בהם  
כשר ופסול קרוב ורחוק כו' עיין ח"מ סי' ל"ו ומטעם זה נוהגים  
במלרים ליחד עדים כשרים בעת הנשואין הרדב"ז ח"ב סי' תש"ז ועיין  
יא"ה ועיין חשו' הרדב"ז הגד"מ בדברי דוד סי' מ"ו :

**מ** סי' מ"ה ס"ב האידנא נהגו בכל מלכות אר"י ומלרים וחוגרמ' שלא  
לחוש לסבלנות כו' ועיין הרדב"ז פיורדא סי' תקל"ט וח"א סי' ספ"ב  
שכתב שמלרים אחרת דמסבלי והדר מקדשי ולא חיישי' לקי' כלל ומהאי  
טעמא י"ם חקנה קדומה שלא יקדשו אלא בשעת הנשואין וא"ס לפעמים  
יהיה חיזה סיבה המכרחה לקדש הרשות ביד צ"ד בראותו הסיבה שלא  
למונעם א"ס כראה צעיניסם ועיין הרדב"ז ישנות סי' רל"ד ועיין מלאכת  
שלמה דל"ז ע"ג .

**י** סי' ס"ב ס"א לריך לברך ברכת חתנים כו' פה נהגו לברך ברכה זו  
מעומד כמ"ם המוהריק"ם ז"ל וטעמא טעיה משום דאית בה ברכה  
לכללות ישראל ולברך את ישראל לריך בעמידה עי"ם ועיין להרב דרכי  
נועם



מנהגי אבן עזר מצרים יג

נועם ח"ח סי' ג' שכתב דכשמזכרים בסעודה אין לריך שיכיה בעמיד' שלא להטריח את המסובין :

**יא** שם ס"ג א"ס יש שני חתנים ברכה אחת לטניהם כו' ובמזמרים נוסגים לברך לכל אחד בפ"ע בעת הנשואין אבל בסעודה ברכה

אחת לטניהם מוהריק"ש ז"ל ועיין ד"ג יו"ד סי' כ"ו הרדב"ז ח"א סי' תמ"ח

**יב** שם ס"ו עד כמה מזכרין כו' א"ס היה אלמן שגשג אלמן מזכרין אותה ביום הא' בלבד כו' ובמחזיר גרושתו ממנהג פה מזמרי' מזמן הנגידו'

שמזכרין ג"כ ברכת חתנים ביום הא' ולאמ"ש בחשו' הגאונים שאין לברך במחזיר גרושתו אלא דוקא ברכת אירוסין הרדב"ז פ"יורדא סי' תקס"ו :

**יג** שם ס"ט י"א שאין לברך כו' ובמזמרים נוסגי' כסברא ראשונה להלריך תרי כסי ולברכה אשר ברא אין מזכרין כוס שני מוהריק"ש ז"ל

ובעת הנשואין בורה פה"ג בתחי' ואח"כ ברכת נשואין ובסעודה ברכת נשואין בתחילה ואח"כ בעה"ג וכשאין מזכרים אלא אשר לבד אזי מזכרין

בפה"ג בתחילה ואח"כ אשר ברא ועיין חיים שאל ח"א סי' מ"ד :

**יד** סי' ס"ו אסור כו' שיכתוב לה כתובה . לפי שראיתי שינוים רבים בנוסח הכתובה ובתנאים הנכוג פה אמרתי להעלות על הספר ודיו

נוסח הנהוג וז"ל **ברכה** בשנה כו"כ לח' פ' שנת כו"כ ליצירה הכא בעיר אל קהררה הסמוכה לפסעאטע מזרים דעל נהר נילוס מוחצה

אנן סהדי איך פ' בן פ' אמר לה להכלה פ' בת פ' הוי לי לאנחו כדת משה וישראל ואנא כס"ד אפלה ואוקיר ואזון ואפרנס ואכלכל ואכסה

יתיבי כהלכת גוברין יהודאין דפלאחין ומוקרין וזנין ומפרנסין ומכלכלין ומכסין ית נשיהון בקושטא ויביבנא ליכי מוהר בתולייכי כסף וזוי מאתן

דחזו ליכי מנאחי ועלי מזונותייכי וכסותייכי וספוקייכי ומנדע יתיבי כאורח כל ארעא וצריאת כלתא דא וכות למתנא דנא לאנחו כמ"ד ולבי איבו

והסוף לה על עיקר כתובה ועל מה דהנעלה ליה מבית אול"א לחשלוס סך כו"כ וזהו מה שהכניסה לו מדודים בעין סך כו"כ והס בעד הכל .

חוספת ועיקר כתובה כו"כ נמלא סך הכתובה כולה עיקר וחוספת ומוקדם ומאוחר הכל כאשר לכן סך כו"כ והס אינון סכי כתובה

ואשתארון עלוהי בחורת מאוחר שאס ח"ו תבא כתובה זו לדי גבייה חגבה הכלה הנז' כל הסך הנז' בשלימות עספ"א וכך אמר לנא חת"ד

אחריות והז"ה שטר כתובה דנא קבלית עלי ועל ירתאי אבחראי ועל כל נכסי דאינון להו אחראין וערבאין לאחפרעא מכל שפר ארג נכסין

וקנינין דאית תחו"ש מקואג"מ דקנאי ודאקנה בחיי ובתר חיי ואפילו מגלימא דאכתפאי באחריות וחז"ח כל שמרי כתובות דהיגי בישראל

העשויין כהוגן ובתחו"ל התנאים שצנייהם מעשה ידיה לו וכסותה עליו והדירה כדן כחורה ולא תחבע אל מאק פ'יאל עולמא ולא יפרוש לא

ליס

# מנהגי אבן עזר מצרים

ליס ולא ליבשה כ"א ברשותה ולא ישדך ולא יקדש ולא ישא אשה אחרת עליה אלא אם כן שהתה עמו עשר שנים רזופות ולא ילדה זש"ק שיאל מכלל נפל ולא ימכור ולא ימשכן שום חפץ מחפזיה והירושפה כמנהג פה העירה עפ"י התקנה ולא יפתנה שתמחול לו מסכי כחובתה כלום וקנינו מידם ע"כ הגז"ל הגו"ש במדל"ב מ"כ כתחז"ל דלא כו' ודלא כו' בביטול כו' ובפי' כו' לדעת הרשב"א זלה"ה וגם נשבעו ש"ח בת"כ ע"ד המז"ה וע"ד הנז"ל לאשר ולקיים כל הגז"ל והכל שריר וברור וקיים :

**מז** שם שם אסור להתיחד עם הכלה קודם שיכחז לה כחובה וכו' ובמזמרים נהגו הסופרים שכוחזין הכחובה ובליל החופה נוטלין קנין משניהם ולפעמים חין חותמין אלא עד למחר או למחרתו הרדב"ז ישנות סי' קע"ד ובתנאי שלא יאריכו זמן החתימה :

**מז** שם ס"ו חין מגבין בזה"ז מנה ומאחים מהריב"ל ח"א סי' ס"ד והביאו מההריק"ש ז"ל וכחז שמפני זה נוהגים במזמרים לכלול המג' ומאחים עם החוספת וכוחזין והוסיף לה על עיקר כחובתה כו' לתשל"י כו"כ כו' והוא מנהג נכון :

**רז** סי' ע"ג ס"א כסותה כי"ד חייב ליתן כו' פה מזמרים מנהג הלועזים לכתוב מעשה ידיה לו וכסותה עליו והמסתערב נהגו שמחג' הבעל שמעשה ידיה לאשה וכסותה עליו כו"כ לשה דבר קצוב הרדב"ז ישנות סי' ס"ע וק"ץ ובימים האלה לא ראינו כן כ"א הכל כוחזין מעשה ידיה לו וכסותה עליו ואפילו בני הכפרים :

**קז** סי' פ"ה ס"ב נכסי ל"ב שהם כו' אבל נהגו שכל זמן שראוים לעשות מלאכתן הראשונה חפי' הם בלויים הרבה נוטלין כמו שהם ואם לא היו עושיין מעין המלאכה הראשונה חייב לשלם דנויהם ששמו אותם בעת הנשואין ואם הוקרו אינם נוטלין אלא בשומא ראשונה של עת הנשואין כו' עי"ש וכן הוא מנהג מזמרים חשו' הרדב"ז ישנות סי' ע"ב וסי' ס"ח ובח"א סי' קל"ז וסי' שפ"ד והו' דוקא בשכוחזין פרטי הגדוניה ושומחן כל אחד לבדו אבל בשכוחזין המטלטלין בלא ערך אז הו' כשאר ב"ח מהריק"ש ז"ל וליומא כי האידיגא רובן ככולן מכניסין מעות מדודים צעין והם בעד הכל ויש מן המועט שמכניסים מלבושים וש"ע ומטלין הכל בדמני' וכוחזין שהכניסם לו בין מלבושים וש"ע סך כו"כ מעות ובעת הגביה שמין אותן כשומחן של אותה שעה אם פחתו פחתו לו ואם הוסיפו הוסיפו לו וכפסק מרן ז"ל ועיין הרדב"ז ישנות סי' קע"ז

**יז** שם שם במזמרים נהגו להגבות כחובה בהורג' עשרים למאה הרב חק"ל אה"ע סי' ל"ז דע"ז ע"א ודפ"א ע"ג אך בפנקס הכולל מכת"י מע' רב ספרא כמוהר"ר יחזקאל חפץ ז"ל מנאחי כחוב צננת התק"ם ובש' התקס"ב ובש' התקס"ה שבעו הורדה דוקא ג' אלפים מכ' בכל הכחובה



# מנהגי אבן עזר מצרים יב

הכתוב' אף כי שנים מהם היה הסך ששים אלף מכ' והאחת מ"ח אלף מכ' ואין בדיקן בימים האלה וזו"ל לא יש לנו דבר קבוע כ"א הכל תלוי לפי ראות עיני הכ"ד והאפטרופסים ולפי סכי הכתובה :

**ד** סי' ז"ג ס"ג אלמנה נזונה מן היורשים כו' אלא ח"כ התנו בפ"י שלא חזון כו' הרב כס"א הביא דמנהג אר"מ לגבולותיה לכתוב בכתובה שלא יוכלו היורשים לסלקה מזכותה מזונותיה אלא עד אחד יב"ח ולאחר יב"ח ממסלקין אותה כו' ואין בדיקן עינינו הרואות כי לא כן הוא ומנהג מלרים כפסק מרן ז"ל שזונה בע"כ של יחומים כ"ז שלא תחבט כתובה ודברי הרב כס"א נאמרים דוקא על נ"א יע"א שכך נהגו אלס לכתוב בכתובות ולא במלרים והכפרים הסמוכים לה :

**כא** סי' קי"ג ס"ב עישור זה שהוא לפרנסת נדוניה כו' אינה נעלה אלא מן הקרקע כו' ובמלרים נהגו להגבות אפילו ממטלטלים חשו' הרדב"ז ישנות סי' ק"ך הביאה הבאה"ע עי"ש ועיין בחשו' פיורדא סי' תנ"ז מ"ש שם והא' ודאי כי שם לא דבר על מלרים ומנהגו עי"ש ועיין ישנות סי' רנ"ה ועיין דרכי נועם אה"ע סי' ח"י דפ"ד ע"ג :

**כב** סי' קי"ח ס"א חקנת טוליטולא כשימות הבעל ובהא האלמנ' לגבו' כתובתה ואין בנכסים שיעור שחי כתובות שיחלקו האלמנה עם היחומים בארץ מלרים וכ"א יע"א בכלל לא קבלנו זאת החקנה אלא עבדין כדניא דגמרא דתגובה האלמנה הכל כאשר הרוחה יראה מחשו' הרדב"ז פיורדא סי' חפ"ז ומחשו' הרב גו"ר ז"ל אה"ע כלל ד' סי' כ"ד וכ"ה ומחשו' הרב קול אליהו ח"ב סי"ד . ומה שכותבין בכתובות מנהג דמשק עיין בחשו' הרדב"ז החדשו' ח"א סי' שי"ו ופה מלרים היו נוהגי' משנים קדמוניות לכתוב כמנהג דמשק עיין חשו' רבינו זללאל סי' י"א והן כהיום כותבים והירושה כמנהג פה העירה עפ"י החקנה עי' דרכי נועם סי' כ"ח ועי' משאת משה בראשונות אה"ע סי' כ"ו וכ"ז :

**כג** שם סי' ד' המתנה בכתובה כו' ועשיו המנהג ברוב המקומות ומכללם אר"מ לכתוב שלא ישדך כו' אה"כ שהיה עמו יוד שנים רגופות ולא ילדה לו זש"ק שי"א מכלל נפל ואם היא אלמנה או גרושה פותחים ס' שנים והיה בעבור זמן הקלבה מנהג בחי דינין של מלרים הוא להודיע לאשה שבעלה רוצה לישא' אשה אחרת עליה ולטול רשות ממנה ויחירו לו ב"ד השבועה כ"כ הרב גו"ר ז"ל ח"א"ה כ"ד סי' כ"ב עי"ש ועי' חשו' הרדב"ז ישנוס סי' א' וח' ח"א סי' שכ"ז וסי' תכ"ח ועי' יא"ה ח"ב סי' א' סקל'ו ומ"ש בחוך דבריו אם בלא לידי גירושין הוא טעות היכר לעיין כאשר יראה הרוחה :

**כד** שם סי"ט המתנה עם בעלה כו' חקנת מלרים המוצא' במהריק"ש ז"ל בס' ז"א היא שהמנהג לכתוב כל פרטי החשביעים שתתן

החתן

מנהגי אבן עזר מצרים

החתן להכלה וגם פרטי הגדוניה אחד לאחד עם הקונטאנטי והירושה  
 אם ח"ו חפטר הכלה בלי זש"ק שיחלוקו יורשיה עם הצעל כל מה שיסאר  
 קיים מהתכשיטים והגדוניה והמדודין הם או חילופיהם וחילופי  
 חילופיהם לחלצין אבל מה שחסר מן התכשיטין והגדוניה כגון שבלו או  
 שנאבד מהם או שהפסיד אותם הצעל באיזה אופן שייהיה עד שלא נשאר  
 שום דבר קיים ממנו חלף הלך לו ואפי' אם אחר זמן העשיר הצעל  
 וקנה לה תכשיטין וכיוצא הרי הכל שלו אבל השירות שהם כלי ומלבושי  
 בית המרחץ שטושה החתן לכלה וכן המתנות שנותנים בין צעט' השידוכין  
 בין צעטת הנשואין בין קרובי החתן בין קרובי הכלה הכל הוא לחתן  
 דוקא ואין בהם דין חלוקה והחלוקה תהיה אחר ניכוי הסולא' הצריכו'  
 לקבורתה ולבנות נפש על קברה ולחשלום החדש והשנה כפי כבודה כן  
 הוא מנהג מזרים ועיין חשו' הרדב"ז החדשו' ח"א סי' שט"ו וכי' חס"ז  
 ודרכי נועם ח"ע סי' כ"ח ומר' והאלות ח"ע סי' ד' ובימים האלה  
 ובוה"ז המנהג הוא שהכלה מכנסת מעות מדודים צעין ומהם קונים  
 התכשיטין והמלבושים וכל הצריך לה ואפילו אם חכנס מלבושי' ותכשי'  
 מעלים אותם על החתן בסך ידוע ובכחוצה כותבים שהכניסה לו מ"צ  
 כו"כ והם צעד הכל גם צירושא אם ח"ו חפטר הכלה יורשיה נוטלי' חלי  
 גדוניה במעות אם היו בידו מעות משלו צעת מיתחה אחר ניכוי  
 הסולא' כאמור ועי' מוהריק"ם והרדב"ז ישנו' סי' רל"ה וסי' קמ"ד  
 וחדשות ח"א סי' כ"ו. ולענין כתובת בני הכפרים שהחתן נותן מקלפת  
 בתורת מוקדם ומקל' בתור' מאוחר מנהג שלא לכלול אותם עם מה  
 שמכנסת עמה ואינם כותבים כ"א המוקדם לבדו עם המאוחר ובכותבים  
 דהיא לית לה מגרמא כלום והטעם כדי שייהיה הירושא לבעל דוקא כן  
 הנהיג המוהריק"ם ז"ל :

**כה** סקי"ט מנהג מזרים לתת שני גיטין ביום אחד וליסא' להא' דאין  
 עושין מלות חבילות חבילות מראית העין בליקוטיו סי' ק' אות  
 זיין ועיין בגזי חיים מע' ח' אות ל'

**כו** שם סי' י' יכול לגרשה כו' הגהה ואפילו וכו' וכ"ז מדינה אבל רבינו  
 גרשום ז"ל החריס שלא לגרש אשה שלא מדעתה כו' ופה אר"מ  
 כופין ומגרשין איש כלבדו צע"כ שלא בעוצה הרב משאת משה  
 ז"ל והביאו נכדו הרב כמוהר"י ישראל בם' קול אליהו ח"ב סי' י"ב עי"ש  
 ואפילו מתחלי כתובה ליסא' שאין משביעין אותו שלא יגרשנה צע"כ :  
**כז** סי' קכ"ג ס"ה הכותב גט כו' אבל כו' ואין לגרש בלילה כו' ובמזרי'  
 נהגו לגרש בלילה הרדב"ז ישנות סי' פ"ד ועי"ש שאישר וקיים  
 המנהג עפ"י הדין ומ"מ כתב דיש לחוש לסברת הא"ל שלא לגרשה בלילה  
 אלא שייהיה צנעה כדי שלא להוליא לעז על הראשונים עי"ש ועי'  
 בבאה"ט סק"ט ופחד יחזק :



# מנהגי אבן עזר מצרים יא

**כח** סי' קכ"ה סי' ג' ונוהגים לעשותו שיהיה ארכו וכו' ומנין השיטות  
הוא האורך ואורך השיטה הוא הרוחב וכך הוא מנהג מלרים  
מומן הנגידיס הרד"ז פ"ו סי' תקל"ג :

**כט** סי' קכ"ו להיות שנוסח הגט הנהוג פה מלרים יע"א יש בו שינוים  
רבים משאר מקומות אי לזאת נחתי אל לבי לכתוב נוסח הגט  
כמו שהוא ולהביא חת"כ בדרך פרט כל שינוי ושינוי : וזה נוסחו  
**בבב** בשבח כו"כ לירח פ' שנת כו"כ ליצירה הכא בעיר אל קאהרה  
הסמוכה לפסעאטע מלרים דעל נהר נילוס מותבה אנא פ' בר

פ' העומד היום בעיר אל קאהרה וכל שום אחרן וחיובא דאית לי  
ולאבהתי ולאחתי לבית ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקיית ופטריית  
ותרוכית יתיכי ליכי אמת אנתתי פ' בת פ' העומדת היום בעיר אלקאהרה  
וכל שום אחרן וחיובא דאית ליכי ולאבהתיכי ולאחתיכי דהוית אנתתי  
מקדמת דנא וכדו פטריית ובבקיית ותרוכית יתיכי ליכי דיתיהויין רשאה  
ושלטאה בנפשיכי למהך להחנסבא לכל גבר דיתלביין ואגש לא ימחא  
בידיכי מן שמי מן יומא דקן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן די  
יהוי ליכי מנאוי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל  
פ' בן פ' עד

פ' בן פ' עד ונעשה אבא למנות מספר השינויים אחד לאחד  
**א** בכך בשבח כו"כ לירח פ' שנת כו"כ ליצירה המנהג להניח בי"ח  
במספר החדש דוקא ולא במספר השנים ועי' חשו' רבינו זללאל  
סי' כ"ג והלק"ט בקו' הגיטין סי' ל"א ובחשו' בארות המים סי' פ"ג  
זבקי' הגיטין אשר בס' לח"ט בולה ז"ל וכן הוא בנוסח הגט אשר בס'  
בנימין זאב ובנוסח הגט אשר בס' פחד יצחק ז"ל :

**ב** ליצירה הכא בעיר כן נוסח הרמב"ם ז"ל ולא לבריחת עולם ולא למנין  
שאלו מניין ועיין להלק"ט בחשו' הגז' ולהרב בארות המים בס' הגז'  
שחתרו ליתן פעם לזה ע"ם :

**ג** הכא בעיר אל קאהרה הכא ולא כאן בנוסח הרמב"ם ז"ל וכן הוא  
ג"כ בנוסח הרב בנימין זאב ז"ל :

**ד** בעיר אל קאהרה הסמוכה כו' בעיר ולא במתא אף שהיא עיר גדולה  
ושם עיר משמעו עיר קטנה ולא גדולה ולא כן שם מתא דהוא כולל  
הכל כמ"ם הלבוש סקי"א ועיין להרב בארות המים ז"ל :

**ה** אל קאהרה בשתי חיבות נראה ואינו נראה ובשיטה אחת ובה"א  
לכסוף ועיין למוהריק"ם ז"ל והרב ג"פ וחשו' הלק"ט ז"ל והרב המסדר  
הגט המזבח בס' בארות המים מסדר באלף לכסוף לא ידענו טעמו :

**ו** הסמוכה לפסעאטע מלרים דעל נהר נילוס מותבה ולא נהרו לכתוב  
וממימי בארות מסתפקא ועיין להרב בארות המים בחשו' הגז' שרלה  
לחח

מנהגי אבן עזר מצרים

לחת טעם לזה והוא כיון שרוב ספוקס מהנהר ועוד זה שהנהר מפורסם  
 טפי עי"ם . ושוב חזר בו ודחה כל מה שכחז בראותו מ"ה הרדב"ז ז"ל  
 בחשו' הישנות ס' מ"ד ח"ל . וכדי להסתלק מן הספק כתבו ג"כ  
 דמסתפקא ממימי בורות הרי הרדב"ז ז"ל שהוא רב גדול ומפורסם בדורו  
 בכל גלילות מזרים נהג לכתוב ומסתפקא ממימי בורו' עי"ם . והנה  
 עבדא חטן ואומר כי כל דברי גאון עזינו היא על עיר אבו קיר אשר  
 היא קרובה לנ"א יע"א וספוקה הוא ממימי בורו' דוקא כידוע לכל יושבי'  
 ואינה יושבת על נהר נילוס ועל אותה העיר אמר ולא על עיר אלקארה  
 ומה שר"ה לחזור לדבריו הראשונים בחת חילוק בסופוק העיר בין  
 מזרים הישנה למזרים אלקארה ומדבריו אלו מוכח דכוננו לו' שדברי  
 הרדב"ז ז"ל המורים על מזרים הישנה זהה ג"כ אמיתא אחרי  
 לחיכת עפרות רגליו כי לא כן הוא ודברי הרדב"ז ז"ל המורים על עיר  
 אלקארה והיא העיר אשר זה נכתב הגט והגדון לפניו והיא העיר  
 אשר זה ישב הרדב"ז ז"ל ועליה היו דבריו ולא כן מזרים הישנה כי הן  
 צעון כבר היחה חריבה בימיו ערו עד היסוד ועל הכל כי אפילו  
 במזרים הישנה נהגים לכתוב כמו שכחזין בעיר אל קארה דעל נהר  
 נילוס מוחזב דוקא ולא עוד ועיין הרדב"ז ח"א ס' קפ"ב :

**ז** מוחזב זה"א לבסוף וכס' הרדב"ז ז"ל והביאה המורה"ק ש ז"ל וכן  
 הוא בנוסח הגט המובא בהלק"ט ומ"ש בנוסח הגט המובא בשאלה להרב  
 בארות המים באלף לבסוף הא ודאי טעות הדפוס הוא וראייתו מאחר  
 כי במקומו של הרב שהיא שאלוויקי יע"א נהגים לכתוב זה"א חס היה  
 כתוב בזה הגט באלף כאשר הוא בדפוס היה לו להרב ז"ל לעמוד גם בזה

**ח** אנה פ' בר פ' כן הוא מנהגנו לכתוב בר וברת :

**ט** העומד היום מלא בוי"ו ועיין להרב לח"ב בולה ז"ל :

**י** בעיר אלקארה ולא נהגו לכתוב כאן ולא הנזכרת :

**יא** וחיכת באלף לבסוף כן הוא מנהגינו ברוב המקומות :

**יב** דאית לי ולא בהאי ולא אחרי כן הוא המנהג מזמן הרדב"ז ז"ל וקודם  
 לו היו נוהגין לכתוב ולא אחריהון דאבהאי הרדב"ז חדשו ח"ב ס' אר"ג

**יג** ראיה ושלטא בנפשיכי ביו"ד אחר השי"ן כמנהג עיה"ק ירוש' ת"ו  
 ועיין מורה"ק ש ז"ל בחשו' ס' ק' :

**יד** ושקית ופטריה ותרוכית כסדר הזה וסימנס הראשון שפ"ז השי  
 פש"ת הג' חש"ט ובנוסח הרמב"ם ז"ל כתוב הא' פש"ת הב' פש"ת  
 הג' חש"ט ומורה"ק ש ז"ל כתב שנהגו לכתוב שפ"ת פש"ת חש"ט והרב  
 חיד"א ז"ל בס' טוב עין הביא דברי מורה"ק ש ז"ל וכתב שהרב מוכר'  
 ח' ביליוו ז"ל הביא שנהגו לכתוב השלישי חש"פ כאשר כתבנו ובב"ד של  
 גט"ר מרן אבא ח"ת ישראל ז"ל אירע שטעה הסופר וכ' ס' תרוכין



# מנהגי אבן העזר מצרים יד

וגע ואז נזכר ואמרנו לו שיגמור ויאחר המוקדם בראותינו מ"ם מור"ם  
 ז"ל בסי' י"ב דאם שינה לא עכב וזה נראה יותר טוב מלדלג לגמרי  
 חיבת ואגרת שבוקין אף שמהריק"ם ז"ל כתב בסעי' מ"ה א"ס לא כתב  
 הדברים משולשין כגון שלא כתב וגע פיטורין או אחד מהג' לשונות  
 הגז' או א"ס לא כתב כ"א אחד מהם הגט כשר בראותינו מ"ם הרב לח"ם  
 בולה ז"ל דאירע מעשה לפניו שהשמיט הסופר חיבת ופטוריה ולא ניתן  
 וכתב גע אחר עי"ם ובין כתביו של הרב מוהר"ח מודעי ז"ל נמצא כ'  
 שאירע מעשה וטעה הסופר ב' השני שהוא פס"ח וכתב פס"ח והוכחה  
 כהוראת רמ"א ז"ל וזה היה מעשה ברבני אומיר יע"א ובראשם הרב  
 מוהר"ח ז"ל ועיין בחשו' הלק"ט ח"ב סי' כ"ג :

**מו** סי' תרוכין ואגרת שבוקין וגע פיטורין ביו"ד אחר הפ"א ועי' חשו'  
 רבינו בללאל סי' כ"ב ומת"ש"ך ח"ב סי' ה' והרב בארות המים  
 ועיין מוהריק"ם בחשו' סי' ק' .

**מז** וא"ס הוא ע"י שליח כותבין בכל מקום שאת עומדת כן הוא מנהג  
 פה העירה וכן כ' המוהריק"ם ז"ל סי' קכ"ח ס"ב ולא כמו שחקן  
 הרדב"ז ז"ל הדרה במקום פלוני עיין בחשו' ח"א סי' תמ"א :

**ל** ש"ס ס"ד ביום ראש חדש יכתוב ביום אחד לירח כו' וכן נהגו במזרים  
 ומנ"ם הרב לח"ם בולה ז"ל בס"ה שלו שבמזרים נוהגים לכתוב באחד  
 לירח הוא השמעת הקולמוס ופוק חזי שכל הספרים שליין הם מדברים  
 בבי"ת הניתנה ליכתב במספר ולא במה שמדבר הרב ז"ל :

**לא** סי' קמ"א ס"ל בנוסח הרשאה כו' כ' הבאה"ט בס"ק ב"ה דכיגוי  
 שליח איך כותבין עי"ם ופה מזרים נהגו לכתוב כיגוי השליח בהרש"א  
 בין שני חלאי לבנה . ועיין חשו' ב"ח חדשות סי' ל"ב שהעיד שכן ראש  
 בהרשאה הבא ממזרים :

**לב** סי' קנ"ט סדר הגט ספ"ו ויקרענו שתי וערב ועי' להרב כנה"ג  
 ז"ל הגה"ט ס"ב ולהרב גט מקושר סי' פ"ה ופה מזרים נהגו  
 לקרעו כזה > אויסוד מנהג זה הוא חשו' הרדב"ז ז"ל ח"ה סי' ש"א  
 ש"ד שנתן טעם שלא לקרעו שתי וערב מפני שהוא עומד לראיה ובחשו'  
 פיורדא סי' ת"מ נתן טעם לעיקר הקריעה וכ' שהוא מנהג יפה וכן  
 נהגו במזרים ועי' חשו' מוהריק"ם ז"ל סי' ח' שכל הסיפק כל האמור  
 אך אמנם יומא כי האידנא מנהג מזרים הוא כאשר כתבנו ועי' הרדב"ז  
 חדשו' ח"א סי' ש"ח באמצע החשובה :

**לג** סי' קנ"ה סט"ו כשבדקים אותה ע"י נשים כו' וכן נהגו במזרים  
 לסמוך בבדיקת נשים בין להקל בין להחמיר הרדב"ז ח"ה ש"א קפ"ב

**לד** סי' קס"ט סכ"ח יעוול המנעל ויכרוך הרצועות סביב למנעל כו'  
 ופה מזרי' המנהג לכרוך הרצועות סביב למנעל מבחוץ ח"ש ח"ב סי' ג' ז'

# מנהגי אבן העזר מצרים

**ובתרי** שותא אמרתי חעלה על אר"ש מה שנמלא כחוב בגיטין אשר נתנו משנת החק"ף עד היום איזה חידושי שמות אשר לפי קולר דעתינו ראה זה הדם הוא ולמוד"עי אני לריך כי מש' החק"ף עד שנת התר"ו הם הגיטין אשר נסדרו בב' ד' של הרב מארי דאחרין הרב כמוהר"ר משה יוסף אלגאזי ז"ל ומשנת התר"ו עד שנת התרכ"ו הם גיטין שנסדרו בבית דינו של מרן אבא תפארת ישראל ז"ל ומשנת התרכ"ו ועד כען הגיטין אשר נסדרו על ידינו וזה סדרם :

**א אידיל** בה' בשבת ביו"א לירח חייב התרי"ח ליציר' המגרב אידיל בה יוסף נפתח ביו"ד אחר האלף וגם אחר הדל"ה כאשר הוא חותם חף כי לא נמלא שם זה בזכרים זולת בשמות נשים עין בטיב גיטין בשמות נשים מערכת האלף אות ח' :

**ב אלטר** בד' בשבת בב' יום לירח מרחשון התרכ"ג ליציר' המגרב קלוימוס דמתקרי קלמן ודמתקרי אלטר כו' שם זה לא נמלא בספרים אשר חתנו וכתבנוהו בטי"ת להיות כי על ג' היוצר טוב יש לכתוב בטי"ח ולא בתי"ו כידוע :

**ג אנגרינו** בג' בשבת כ"ט ימים לירח אדר התרט"ו ליציר' המגרב מרדכי דמתקרי אנגילינו כו' שם אנגילינו נסחפקנו בו אם הוא נגזר משם אנגיל או שם בפני עצמו ויען כי לא נמלא מפורש כתבנו אנגילינו כאש' הוא ועל הרפ"ה לא חששנו כידוע שלא להשיב נקודו' (אמר המוסף עיין בס' חיים ושלום אה"ע סי' ל"ג ו"ד) :

**ד אריה** בה' בשבת בי"ד יום לירח אלול התר"י ליצירה המתגרשת לאה דמתקריא אדילה שם זה לא נמלא בספרים אשר חתנו וכתבנוהו ביו"ד אחר הדל"ה ובה"א לבסוף :

**ה אלמא** בג' בשבת בד' ימים לירח שבט התרכ"ד המתגרשת שינדיל דמתקריא אלמא כו' כאשר כתוב בכחוצהה אמר המוסף שם שינדיל עיין בטיב גיטין ושם אלמא אפשר שהוא נגזר משם אלמא דוגא ועיין בס' שמות :

**ו בבא** בד' בשבת בח' ימים לירח אב התרל"א ליצירה המתגרשת אסתר המכונית בבה שמה הטיק רי היא אסתר ולגטוע קורין אותה בשם בבה וכן כתוב בס' כחוצהה ואחר מעשה גר"חית לי דיותר טוב היה לנו לכתוב דמתקריא להיות כי אפשר שנגזר משם בבה גאני המוצא בס' שמות ומה גם דכל דאיכא לספקי יותר טוב הוא לכתוב דמתקריא מהמכונית :

**ז ביתו** דע כי שם ביתו עין רואה בב"ד שלפני פנינו כתוב בשני יודין חף הרב כמוהר"מ אלגאזי ז"ל נהג לכתוב ביו"ד אחד ונמלא כחוב בכ"י הק' על ג' שכתב בה' בשבת בי"ד יום לירח חמוז החקפ"ח



# מנהגי אבן העזר מצרים מז

התקפ"ח לי"ז ח"ל המהגרשת ביתו ב' אחת כאשר כתבנו בגטין אחרים  
ושם מפורש טעמו עכ"ל וחבל על דאבדין כי לא נמלא מה שכתב והף  
כי הרב כמוהרש"ח ז"ל רב ומו"ך בעי"ת נ"א יע"א כתב עליו דברים שלא  
יחסנו ליאמר והעלה בסו"ד לכתוב מלא ב' יודין כמאוס חתה ידיו  
בכתיבה ידו ממש עכ"ז ב"ד של מרן אבא ח"ת ישראל ז"ל ואנן אבתי' **י'**  
לא זנו מאשר נהג הרב מ"ד משה רבן של ישראל ז"ל לכתוב ב' אחד  
וטעמו של דבר כיון שזה השם קורין אותו הכל הב' בצירי והי' נחה  
מהיכא הית' לכתוב בשני יודין ומה שנמלא כחוב צב' יודין מוכרחים  
אלו לומר כי בלוחו פ"ק ובאותו זמן סדר קריאתה היה ב' נעה ומזה  
הוכרחו לכתוב צב' יודין וסמוכין שלנו ממ"ש הלק"ט בשמות הגטין  
בשם סותיחא ובשם זינא עי"ש בדבריו ובשמות הדומים לאלו ובזה  
יחורז מ"ש הרב עורת נשים על המוהריק"ם ז"ל בשם איסתיהא עי"ש:  
**ה בנבה** בג' בשבת צט"ז יום לירח כסלו התרל"ב לי"ז המהגרשת  
ביתו דמתקריא בנבה כו' שם זה לא נמלא בספרי' אשר  
אחנו וכתבנוהו ככתיבה הישמעאלים בהא לבסוף כי יש לנו ללמוד  
מכתיבתם:

**ט בראנא** בה' בשבת בד' ימים לירח אייר התרז"ך לי"ז המהגרש'  
דמתקריא בראנא ושם זה לא נמלאו אותו שהביאוהו  
בפוסקים כי אם שם ברונא ושאלנו את פיה סדר כתיבתו והיא השיבה  
שכותבת אותו באלף אחר הרי"ש להורות הברת הפתה ועשינו מעשה  
על פיה:

**י ג' וריו** בג' בשבת בג' ימים לירח טבת התר"ל לי"ז המהגרש גרשון  
דמתקריא ג' וליו הווא אמר דדוקא בס"ת קורין אותו גרשון  
זכן הוא שמו העיקרי אך חתימתו וכ"ע קורין לו ג' וליו לבד הי' לזאת  
נכתב גרשון דמתקריא ג' וליו ובנקודה על הגימל להורות דגשותה במבטא  
כאשר קורין אותו כי בשם שמרגישין הדגש ב"ע מודים דלריך להגיח  
נקודה ועיין בשם גאמילה:

**יא גאמילה** דע כי שם זה בב"ד אשר לפני פניו סיו כותבין אותו  
בנקודה על אות גימל להורות דגשותה אך הרב  
כמוהר"מ אלגאזי ז"ל ביטל את הנקודה ומר"א תפארת ישר' ז"ל עשה  
פסק בזה והסכים עמו הרב המפורסם כמוהר"ח פאלג"ז ז"ל בס' היים  
ושלום חס"ע סו' ל"ג ול"ד וכותבין אותו באלף אחר הגימל ובה"א לבסוף  
כמ"ש מוהריק"ם ז"ל ובהסכמת הרב עורת נשים:

**יב דרפ"ן** בה' בשבת צ"א יום לירח אייר התרז"ך לי"ז המהגרש'  
דלפ"ן ברת דוד שם זה לא נמלא בספרים אשר אחנו  
ולמדנו מכתיבתה כי כך כתבה אותו לפנינו ובנקודה על הפ"א להורות  
כי היא רפוי:

# מנהגי אבן העזר מצרים

**יג ד'ריפ'ה** צ' צשנת בח' ימים לירח שבט התרכ"ג ליזירה  
המתגרשת ד'ריפ'ה צרת יוסף האשה הזאת היא  
מהמערב וקורין לה ד'ריפ'ה ופה קורין לה זריפ'ה לזאת כחבנו גדליה  
ונקודה עליה כמשפט לשון הערבי ולא נעלם ממנו מ"ש הלק"ט שם זה  
צ"ד"י ונקודה עליה ולוי"מא :

**יד הירמן** צד' צשנת צי"ו יום לירח אב התרכ"ה ליזירה המגרשת  
צבי זאב דמתקרי הירמן שם זה לא נמלא בספרי' אשר  
אחנו כ"ח בלמד והובא בבית שמואל :

**טו הריזא** בו' צשנת בח' ימים לירח אדר התרכ"ט ליזיר' המתגרשת  
הליזא בת אברהם אבינו שם זה לא נמלא בספרי' אשר  
אחנו ונתלמדנו מכתיבתם כי כן כותבין אותו ונכתב ביום ששי להיות  
שעת הדחק כי חזרה לסורה הרע ודיחקה את השעה :

**טז ווהבה** גד' צשנת צ"ד יום לירח אב התרכ"ג ליזירה המגרשת  
והבה בר מנלור בשני ווין כמו שכותבין וואלף ועיין  
דבר משה ח"א סי' נ"ב וע"כ ואמת ששם זרדה הובא בוי"ו אחד אולם  
בני משפחה זו המדקדקים כותבין בשני ווין ובה"א לבסוף ולא ביו"ד :

**יז בוריסבא** צס' צשנת צכ"ז יום לירח אייר התקל"ג ליזירה  
המתגרשת גראסיא דמסקרייא כורסיכא בשם כורסיכא בחילה עליה  
במשפחה לכתוב בקו"ף כמו שנהגו בני ספרד בשם עורקיא וקורייאל  
וכיוצא ואולם הדרי בי מאחר שפה מזכירם נהגו לכתוב צכ"ף עורקיא  
זכור כמו שהביא המוסריק"ם ז"ל וכן הביא הרב שו"ב ז"ל בגטין  
שטינו פה במזכירם בזמן הרב הגדול מוהר"ם אלגאזי ז"ל בשם סוכר  
ונוסף גם הוא שהבאתי אנשים לועזים יען היות מולדתה של אשה זאת  
בליוורנו יע"א ואמרו לי שמשפט שם זה הוא צכ"ף תחי' ובאמלע וללחתי  
למלא פירוש השם ולא פירשו לי בטוב ואולם לכל הדברות אינו שם  
גנאי כ"א גענוע וצכן הסכמנו לעשו' כמו שכתבו הלועזי' אשר מהם חולצה  
**יח ב'אתון** צב' צשנת צי"ח יום לירח אדר השני התרכ"ז המתגרשת'  
כ'אתון אשר זאת באה מערי עאג'ים ואמרו לי שהוא  
לשון עורקי שכן קורין לאשה כ'אתון ונקודה על גב הכף כמו שם  
כ'ליפ'ה וכ"ר :

**יט ליפא** צג' צשנת ביזר ימים לירח אלול התרכ"ו ליזיר' המגרשת  
ליפא שם זה לא נמלא בספרים וולת הרב טיב גטין מביא  
בוט ליפא :

**ך קילא** צב' צשנת צכ"ז יום לירח מרחשון התרכ"ד ליזירה  
המתגרשת קילא שם זה לא נמלא בספרים



# מנהגי אבן העזר מצרים מז

**בא מארקו** ב' בשבת ב"ח יום לירח כסלו התרל"ח ליזירה  
המגדל שמואל זעליג דמתקרי מארקו שם מארקו באלף אחר  
זמם להורות על הפת"ח ומה גם שכן מלאנו כחוב בפאספורט שבדו  
ערבי ועליילנו וצפרט כי בכל מקום דאיכא לספוקי במלא או חסר מלא  
עדיף. ובקוף כי כן ראינו בשמות הקרובים לזה המוצאים בם' שמות  
וטיב גטין :

**בב מריאנא** ב' בשבת ב"ז יום לירח כסלו התרל"ב ליזירה  
המתגרשת דמתקרי מריאנא ברת יוסף שם מריאל'  
לא מלאוהו בספרים אשר אתנו ונכתב דמתקריא כי היא ג"כ אמרה  
שהיה לה שם אחר ונשתקע :

**בג מוחה** ב' בשבת ב"ב יום לירח אדר התקפ"ט ליז' המתגרשת  
שמחה דמתקריא סמוח ודמתקריא מוחה שמה העיקרי  
הוא שמחה ויש קורין אותה סמוח וכבר כתבנו פעם אחרת כי כן ראינו  
במזכרת הגטין של פה שכותבין כך ולהו' שגם יש שקורין אותה מוחה ככתבו  
ודמתקריא מוחה ובעיקר כתיב' שם מוחה נסתפקתי אם הו' ב"ח או באלף  
ובאלתי את הבקיא' ואמרו ואף כי אחד מה"יר אמר שהוא באלף בחרתי  
לכתבו ב"ח יען היותו נגזר משם שמחה וכתבו דמתקרי' ב"ו כי מאחר  
שנכת' סמוח ויחוייב להוסיף ויו דמתקריא כי אין להשון מלבין לכתוב שני  
פעמים בזה"ח דמתקריא פ' דמתקריא פ' וליכא למיתש לאותה שכתב  
הרב ס' שמות דנ"ח ע"ב בנט אחד שכתב המסדר והמכונה להורות  
שנשתקע זה הכינוי והיו מורה בשכבר יע"ש חדה דאעיקרה אין  
הדברים מובנים דאין יחוייב מתוס' הויו הוראה העבד ושאינו נקרא  
כן לעת כזאת ועיין להרב ג"פ דקי"ג וזאת שנית מנ"ם מוכר"ם מינן ז"ל  
בשבו' דמ"ח ע"ד דכשכתב דמתקרי פ' דמתקרי פ' אחרון אחרון ב'ח  
למקום שם שלפניו יע"ש ועיין להרב מרן חמי ז"ל במזכרת הגטין סי'  
קט"ו שכתב הגם כי גם זה אינו מוכרח מ"מ לפי עיב הלשון טפי עדיף  
לכתוב דמתקריא יע"ש ועו' בם' גט מקושר דקל"ח ע"ג :

**כד מאלצא** ב' בשבת ב"ג יום לירח כסלו התרל"ב המתגרשת  
דמתקרי מאלצא ברת אברהם שם מאלצא לא מלאוהו  
בספרים אשר אתנו ונכתב דמתקריא להיות כי היא אמרה שהיה לה  
שם אחר ונשתקע :

**כה נדה** ב' בשבת ב"ז יום לירח סיון התקפ"ג ליז' המתגרשת  
אסתר ברת יוסף המכונה נדה כבר נעשה מעשה פה  
שגירש את אסתר בכסלו ש' החק"ן וכתבו כך :

**כו נאזרי** ב' בשבת ב"ח יום לירח כסלו התרי"ד ליז' המתגרשת  
מזל טוב דמתקריא נאזרי. מזל טוב שם העריסה ובזואה

# מנהגי אבן העזר מצרים

פה קראו אותה בשם לאזלי ושם זה נחברר לנו מפי סופרי הגוים שכן הוא סדר כתיבתו :

**בו נעמי** בה' בשבת בז' ימים לירח תמוז תרי"ב המתגרשת נעמי שם זה חפשו באמתחות הספרים ולא מלאנו והוברר לנו שכן ס' כתיבתו באשכנז' :

**כה סמוח** בב' בשבת כ"ז יום לירח אלול התקפ"א לי"ג המתגרשת שמחה דמתקריא סמוח יען הוא שם בפ"ע וכמה נשים ששם עלמוהן הוא סמוח לבד כי כן הוכרחנו לכתוב דמתקריא וכן ראיתי במזכרת הגטין של פה מלרים שכמה פעמים כתבו שמחה דמתקריא סמוח ופעמים דמתקריא סמוח ופעמים סמוח לבד :

**כט סימא** בה' בשבת כ"ט יום לירח מרחשון התר"ל המתגרשת סימא ברת נחום ברוך שם זה לא נמלא בספרים זולת ה"ן ל"ו הובא בשמות למוהר"א מוטאל ז"ל בשם איש וממנו למדנו לאשה: **ל עידה** בג' בשבת ז"א יום לירח שבט תרי"ב המתגרשת יעל דמתקריא עידה בה"א כמשפט לשון הערבי ה"א במקום ירי ועיין מים שאל בשמות הדומין לזה :

**לא עישה** בה' בשבת כ"ה יום לירח שבט התרל"א המתגרשת עישה ברת מ'מון שם עישה ציוד אחד ובהא לבסוף אף כי לא נמלא בספרים שם זה למדנו מסופרי הגוים שכן כותבים אותו: **לב עווייש** בב' בשבת ז"ח יום לירח אדר השני תרי"ג ליזירה המתגרשת דמתקרי עייש המכונ' עווייש בב' ויין ובב' יודין כאשר מפי סופרי דווקלי היודעים לכתוב לה"ק וערבי :

**לג פרידא** בה' בשבת ז"א יום לירח תמוז התרכ"ז ליזירה המתגרשת פרידא ברת ניסן שם פרידא כמוכא בטיב גטין וזאת כבר נחגרסה פ"א והן עתה באנו לכלל ספק אם לריך נקודה על הפא להורות שהיא רפוייה ומה שגראת ועלתה הסכמתי הוא כי אין לריך נקודה ולא דמיא לשמות כ' ליפה וכ' ל'ר וכן לשמות גאמילה נגמה למקומוהם באריות ממש הרב צבדח משא בשם פלור שאינו לריך נקודה צהניח הניח'ה סוב'רה כי כל אות אשר היא שו"א נחה אינו לריך מעט כי אין נרגש הרבה הרפיון עי"ש ושם פרידא הרי הוא דומה לשם פלור ממש ועיין בשמות הגטין למוהר"א מופאל בשם פלור ופלורינא ופריסקא :

**לד קאלומירה** בב' בשבת בו' ימים לירח מרחשון התרכ"ו לי"ג המתגרשת קאלומירה ברת משה באלף אחר הקוף ובהא לבסוף ועיין להרב שמות ולהרב יא"ה שהביאו משם המפ' י"א בכה וי"א בכה ולאנחנו בחרנו דרך זה כפי מ"ש הרב כמוהר"ח מודעי





## מנהגי אבן העזר מצרים יז

מוודעי ז'ל בקו' כת"י זה שמו טיב גטון. שעלה בהסכמה לכתוב כמ"ס ;  
**לה קונסור** בה' בשבת ככ"ה יום לירח אב התרי"ט ליז' המתגרש'  
 קונסול ברת משה שם זה לא מלאחיהו כי אם בשם קונסולס בס' יא"ה ;  
**לו שדום** כז' בשבת בי"ב יום לירח שבט התר"ח המוגרש שלום  
 בר אליהו נכתב מלא בזו"ו נגד ס' מרן מוהריק"ש ז"ל  
 בראותיו כי כמעט בכל המקומות נכתב מלא ועד אחרן מעשה רב מה  
 שהסכימו רבני עי"ק ירושלים ת"ו וקלח מהרבני מצרים הביאו הרב ג"פ  
 ס' קכ"ט ס' קכ"ה ומה גם שראינו כי כבר נהגו ב"ד שלפנינו לכתבו  
 מלא :

**לו שעבאן** בא' בשבת ככ"א יום לירח אב התקפ"א ליז' המתגרש'  
 מליחה ברת שעבאן למודעי אנו לריכון שהאיש הזה  
 הוא מתושבי הכפרים ונתברר לנו ששם המלה הוא שעבאן שכך מנהג  
 בני הכפרים א"כ ודאי שכך ראוי לכתוב אבל מה שנסתפקתי הוא בענין  
 האלף שלאחר הבית שהרב פ"מוהרב מכתב מאליהו כתבו שצריך לכתוב  
 באלף והרב יא"ה ז"ל כתב ואינו יודע למה צריך באלף שבין ששם זה  
 לקוח מן השימטאלים ואם כותבים חסר האלף וסו"ד הסכמנו לכתוב  
 באלף שכן מצינו בקו' הגטון של פה שכתבו כמה פעמים באלף ועוד  
 בה דכתבר לנו מפי מגידי אמת שבארצותינו כל השימטאלים כותבים  
 אותו מלא באלף ;

**רח שאמה** כד' בשבת ככ"ב יום לירח אדר הראשון התר"ג  
 ליז' המתגרשת שאמה לא נמלא שם זה במסדרי  
 הגטין ואולם הוצרך הדבר לנו כי שם זה הוא בין הגוים ומי שיש לו  
 איזה רשימה נאה בכתרו קורין לה שאמה וכך משפט כתיבתו וכל חכמי  
 הגוים כך כותבין והצדין השין בפתח והמס בלירי :

## השן המשפט

**א** ס' ג' ס"א חין כ"ד פחות מג' כו' במצרים סמכו להם להיות דיין  
 אחד מומן הנגידיס ע"י שבוררים אותו האביר ומקבלים אותו לדיין  
 עליהם ומהני אפילו לאותם שלא היו בשעת הכרירה והסודאה לפניו  
 הויה הודאה הרדב"ז תשו' פיורדא ס' תק"ט ועיין להגאון חק"ל בח"מ  
 ח"א ס' ח' וס' ע"ו ועיין הרדב"ז חדשות ח"א ס' קכ"ח ;

**ב** ס' ז' ס"ב כל דבר שיש לדיין אד הגאה אינו יכול לדון עליו כו'  
 במצרים מעשים בכל יום שהדיין הממונה דן בין תביעות יחיד  
 לצבור בלי סלוק מטעם שכבר קבלוהו עליהם הרדב"ז יסנות ס' יא'  
 ועיין תשו' פ"ו ס' חק"ט :

# מנהגי חושן המשפט מצרים

**ג** סי' ר"ח "אזאם מנהג המדינה כו' והמנהג בזאת המדינה להשתחף  
 אפי' ע"י דבור וכן הוא שאם אחד קונה סחורה וזא חבירו ואמר  
 לו בינינו חולק עמו וכך דנים בכל פעם כי המנהג ענין גדול בדיני  
 ממונות הרדב"ז חדשות ח"א סי' ש"ף והביאה המהריק"ם ז"ל :  
**ד** סי' רל"ז ס"א המחזיר אחר דבר לקנותו כו' וזא אחר וקנאו נקרא  
 רשע כו' במצרים תקנה קדומה מזמן הנגידים שהישראל שדר בבית  
 הגוי יש לו זה חזקה ואין ישר' אחר יכול לשכור הבית ואפילו אם  
 הישר' יאלא מן הבית בבית הגוי שמעיק אותו אין ישר' אחר יכול  
 לדור זה הרדב"ז ישנות סי' רי"ג ובחדשות ח"א סי' קנ"ט הביא ג"כ  
 זאת החקקה ובהודך דבריו כתב שבאלחז"מים של המלך לא ראינו מי  
 שיטעון טענת חזקה והיום לזה ולמחר למי שיוסיף עי"ש וע' למהריק"ם  
 ז"ל בהגהותיו שהביא משם הרדב"ז ז"ל היפך האמור לעיל וליוין חשו'  
 הרדב"ז סי' ס"ה ואנא עבדא לא מלאחיה ולכסוף פי' המהריק"ם ז"ל  
 שלא נהגו כדבריו עי"ש ועיוין בחשו' סי' פ' אם חקנת החזקות נובג'  
 ג"כ עס הכותים או לא עי"ש ועי' הרדב"ז ישנות סי' ג"ן ועיוין חק"ל  
 ח"מ ח"א דק"מ שעמד על חשו' הרדב"ז ז"ל דסתרי אהדדי ועי"ש :

## תושבע

ע"ה  
 אברהם עזריאל הי"ד

